

Az ukrajnai helyzettel
kapcsolatos Regionális
Menekültügyi Reagálási Terv

MAGYARORSZÁG

TÁRSADALMI-GAZDASÁGI FELMÉRÉS

Eredmények elemzése – 2024. október

2024. évi társadalmi-gazdasági felmérés - MAGYARORSZÁG

RÖVIDÍTÉSEK LISTÁJA	3
ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK, TÉRKÉPEK JEGYZÉKE	4
BEVEZETÉS	5
AZ EREDMÉNYEK ÁTTEKINTÉSE	6
FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK	7
MÓDSZERTAN	9
MEGÁLLAPÍTÁSOK	11
DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐK	11
Háztartások összetétele és fő jellemzői.....	11
MENEKÜLTVÉDELEM	13
Jogi és állampolgári státusz.....	13
Biztonsággal kapcsolatos aggályok.....	14
Nemi alapú erőszak elleni védelem.....	15
Gyermekevédelem.....	15
Az információkhoz való hozzáférés.....	16
Közösségi kötelek.....	18
Ukrajnába történő látogatási és költözési szándék.....	19
OKTATÁS	19
FOGLALKOZTATÁS	23
A menekültek oktatási szintje.....	23
Foglalkoztatási státusz.....	23
Munkaerőpiaci trendek és összehasonlítások.....	25
Nem hivatalos foglalkoztatás.....	25
Foglalkoztatásban, oktatásban vagy képzésben részt nem vevők (NEET).....	26
Magyar nyelvtudás.....	26
GAZDASÁGI KAPACITÁS	27
A háztartások jövedelme és gazdasági kapacitása.....	27
Szegénység és jövedelmi egyenlőtlenségek.....	27
Megküzdési stratégiák az alapvető szükségletekkel és az élelmiszerrel kapcsolatban.....	28
Szociális védelem terén nyújtott támogatás.....	29
Kiemelt szükségletek.....	29
Pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés.....	30
EGÉSZSÉG	30

Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés területén tapasztalt kihívások.....	30
Mentális egészség és pszicho-szociális támogatás (MHPSS)	32
LAKHATÁS	32
Lakhatás és bérleti helyzet.....	32
A hosszú távú lakhatás területén tapasztalt bizonytalanság	34
KÖVETKEZTETÉSEK	36

RÖVIDÍTÉSEK LISTÁJA

CBO	Közösségi alapú szervezet	NEET	Foglalkoztatásban, oktatásban vagy képzésben részt nem vevő
FGD	Fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetés	NGO	Nem-kormányzati szervezet
GBV	Nemi alapú erőszak	PSEA	A szexuális kizsákmányolás és visszaélés elleni védelem
HH	Háztartás	RCF	Menekültügyi Koordinációs Fórum
HUF	Magyar forint	RLO	Menekültek által vezetett szervezet
ID	Személyazonosító okmány	RRP	Menekültügyi Reagálási Terv
IOM	Nemzetközi Migrációs Szervezet	SEIS	Társadalmi-gazdasági felmérés
MHPSS	Mentális egészségügyi és pszicho-szociális támogatás	TP	Ideiglenes védelem
MSNA	Több ágazatot érintő igényfelmérés	UNHCR	Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága
MCQ	Többválaszos kérdés	UNICEF	ENSZ Nemzetközi Gyermekalapja
N	Megfigyelések száma összesen	WG	Washington Group
NDGAP	Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság	WHO	Egészségügyi Világszervezet

ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK, TÉRKÉPEK JEGYZÉKE

1. ábra:	A háztartások megoszlása a felnőttek neme szerint.....	11
2. térkép:	Származási terület	11
3. ábra:	Mennyi ideje kényszerült elhagyni lakhelyét, családtagonként.....	12
4. ábra:	A háztartásban beszélt fő nyelv.....	12
5. ábra:	Háztartások tagjai nem és életkor szerint.....	12
6. ábra:	Miért nem kért ideiglenes védelmi státuszt.....	13
7. táblázat:	Fő menekültvédelmi kérdések, nem és életkor szerint.....	14
8. ábra:	A válaszadó ismeri-e a lakóhelye területén nyújtott menekültvédelmi szolgáltatásokat.....	15
9. ábra:	A válaszadó ismeri-e a lakóhelye területén nyújtott GVB szolgáltatásokat.....	15
10. ábra:	GBV szolgáltatások ismerete.....	15
11. ábra:	A válaszadó ismeri-e a lakóhelye területén nyújtott gyermekvédelmi szolgáltatásokat.....	15
12. ábra:	A gyermekvédelmi szolgáltatások ismerete.....	16
13. ábra:	Az információkhoz való hozzáférés terén tapasztalt kihívások.....	16
14. ábra:	Milyen típusú támogatással nem elégedett.....	17
15. ábra:	A támogatással való elégedetlenség oka.....	17
16. ábra:	A segítségnyújtó szervezetek dolgozói viselkedésével való elégedetlenség okai.....	18
17. ábra:	A válaszadó kapcsolata a lakóhely szerinti befogadó közösséggel.....	18
18. ábra:	A kapcsolatban érzékelhető változások az érkezés óta.....	18
19. ábra:	A tapasztalt ellenséges/barátságtalan viselkedés típusai.....	18
20. ábra:	A háztartás bármely tagjának Ukrajnába látogatása 2022. februárja óta.....	19
21. ábra:	A válaszadók költözési szándékai a következő 12 hónap során.....	19
22. ábra:	Menekült gyermekek beiratkozási aránya.....	19
23. ábra:	Beiratkozási arány iskola típusonként.....	20
24. ábra:	A menekült gyermekek (3-16 évesek) iskolába való beírása, érkezési dátum szerint	20
25. ábra:	Az iskoláskorú gyermekeknél (3-16 évesek) a magyar iskolákba való be nem íratás fő oka.....	21
26. ábra:	Iskoláskorú gyermekek iskolai beiratására való szándék.....	22
27. ábra:	Iskoláskorú gyermekek iskolai beiratására való szándék, online oktatási típus szerint.....	22
28. ábra:	Munkaerőpiaci részvétel.....	23
29. ábra:	A menekültek foglalkoztatási átalakulására vonatkozó térkép, egyes ágazatokban.....	24
30. ábra:	A munkakeresés során tapasztalt nehézségek.....	24
31. tábl:	Munkaerőpiaci trendek és összehasonlítások.....	25
32. ábra:	Fiatal ukrán menekültek tevékenységei, életkor szerint.....	26
33. ábra:	Magyar nyelv ismerete korcsoportonként.....	26
34. ábra:	A háztartások jövedelmének átlagos összetétele, forrás szerint.....	27
35. ábra:	Átlagos háztartási kiadások kategóriánként.....	27
36. ábra:	A háztartások vásárlóereje az első Magyarországon töltött hónapokhoz képest.....	27
37. ábra:	Szegénységi kockázatnak kitett háztartások, a veszélyeztetettség típusa szerint	28
38. ábra:	A háztartás jövedelmének átlagos összetétele, forrás és szegénységi szint szerint.....	28
39. ábra:	Háztartások megoszlása a megélhetéssel kapcsolatos negatív megküzdési stratégiák típusa szerint, amit az alapvető szükségleteket fedező erőforrások hiánya okoz	28
40. ábra:	Élelmiszerekhez való hozzájutásra alkalmazott stratégiák - heti hány nap.....	29
41. ábra:	Az elmúlt 30 napban szociális védelmi juttatást kapott háztartások.....	29
42. ábra:	Az öt leggyakoribb kiemelt szükséglet.....	29
43. ábra:	A társadalmi-gazdasági integrációhoz szükséges támogatás fő területei.....	30
44. ábra:	Az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés akadályai.....	30
45. ábra:	Mentális egészségügyi és pszicho-szociális szolgáltatások igénybe nem vételének okai.....	32
46. ábra:	A mentális jólét változása mentális egészségügyi és/vagy pszicho-szociális támogatás igénybevétele után.....	32
47. ábra:	A háztartás milyen szálláshely típuson lakik.....	33
48. ábra:	A szálláshelyért való fizetési módok.....	33
49. ábra:	A lakbérfizetési nehézséggel küzdő háztartások.....	33
50. ábra:	A jelenlegi szálláshelyen való tartózkodás maximum időtartama.....	34
51. ábra:	A jelenlegi szálláshoz kapcsolódó problémák.....	35

BEVEZETÉS

2024. októberéig több mint 6,7 millió menekült hagyta el Ukrajnát, a konfliktus 2022. februárjában bekövetkezett eszkalálódását követően. Jelen beszámoló kiadásának időpontjában az Ukrajnából Magyarországra érkező személyek száma 3,7 millió fő volt, sokan ideiglenes védelmet kértek az országban, és 46 000 fölött volt a menedékes státuszt megkapott személyek száma. Az Ukrajnában tapasztalható bizonytalan biztonsági és humanitárius helyzet miatt, a népességmozgás 2025-ben várhatóan folytatódni fog, bár lassabb ütemben. Így valószínűsíthetően újabb ukrajnai menekültek keresnek majd biztonságot és védelmet Magyarországon, csatlakozva a már itt tartózkodókhoz.

A régióba érkező menekültek szükségleteinek kielégítése érdekében az ENSZ ügynökségek, a nem-kormányzati szervezetek és a civil társadalom [Menekültügyi Reagálási Terv](#) (RRP) keretében egyesítették erőiket. E regionális erőfeszítés 10 országban, köztük Magyarországon fogja össze a humanitárius szolgáltatásokat nyújtó szereplőket, a koherens reagálási stratégia és összehangolt finanszírozás céljából, kiegészítve az egyes országok kormányainak tevékenységét.

2022 óta három, éves szintű RRP került kidolgozásra, a 4. pedig jelenleg készül a 2025-ös és 2026-os évekre. Magyarországon az RRP a [Menekültügyi Koordinációs Fórum](#) (RCF) koordinálása alatt áll, ami a több mint 60 humanitárius szervezet, önkéntes csoport és helyi válaszadó munkáját a [magyarországi szervezetközi stratégia](#) köré szervezi.

A pontos és átfogó adatok ismerete kritikus a regionális szintű válaszadás megtervezése, végrehajtása és kiértékelése irányításához, a megfelelő tényeken alapuló megközelítés alapján. Ennek érdekében a magyarországi RCF, a helyi érdekelt felekkel és a technikai koordinációs szervekkel való konzultációt követően elvégezte a 2024. évre vonatkozó társadalmi-gazdasági felmérést (SEIS) az Ukrajnából érkező, Magyarországon tartózkodó menekültek helyzetére vonatkozóan.

A jelen felmérés egy szélesebb körű regionális adatgyűjtés részét képezi az RRP-ben résztvevő országokban, összehangoltan megtervezve, és segít az ukrajnai menekültek legsürgetőbb igényeit beazonosítani a menekültvédelem, egészségügy, oktatás, lakhatás és a megélhetés biztosítása területein. A SEIS az elmúlt két évben Magyarországon és a régióban elvégzett több ágazatot érintő igényfelmérés (MSNA) közvetlen utódjaként szolgál ([2022. évi magyarországi MSNA](#), [2023. évi magyarországi MSNA](#)).

A 2024. évi magyarországi SEIS a UNHCR Közép-Európai Képviselete által finanszírozottan került lebonyolításra, és az RCF dolgozta ki, a partnerek és a munkacsoportok tagjainak hozzájárulásával. Az adatgyűjtést a [Scale Research](#) végezte el 2024. májusa és júniusa között, 795 háztartás és 1 824 személy részvételével, az Ukrajnából menekült népesség körében. A felmérés több ágazatra kiterjedő kérdéseket tartalmazott, egyéni válaszadói és háztartási szinten egyaránt.

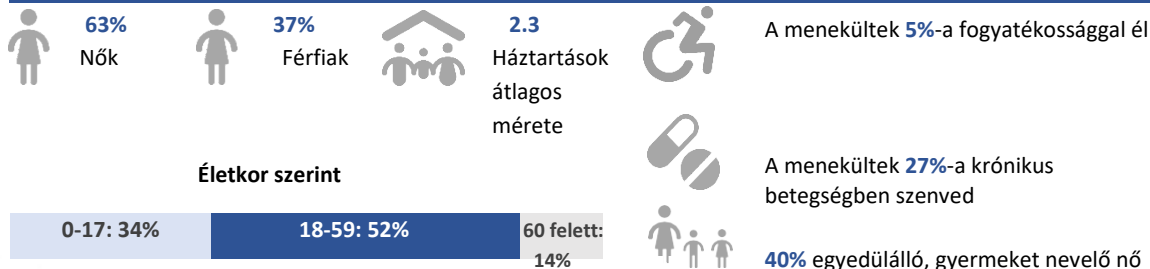
A SEIS előzetes eredményei 2024. szeptemberében bemutatásra kerültek az RCF partnerek és a civil közösség számára, több ülés alkalmával. A SEIS jelentés tájékoztatást ad a 2025-2026. évi magyarországi RRP humanitárius tervezési folyamatához, biztosítva a menekültek társadalmi-gazdasági integrációjához szükséges, közép- és hosszú távú perspektívát adó, fókuszált és prioritással kezelt megközelítést.

A SEIS adatgyűjtési folyamata összhangban van a [Grand Bargain keretében a koordinált szükségletfelmérésekre megfogalmazott alapelvekkel](#), ami meghatározza a humanitárius helyzetek koordinált igényfelmérése és elemzési munkája során követendő értékeket, elveket és etikus viselkedést.

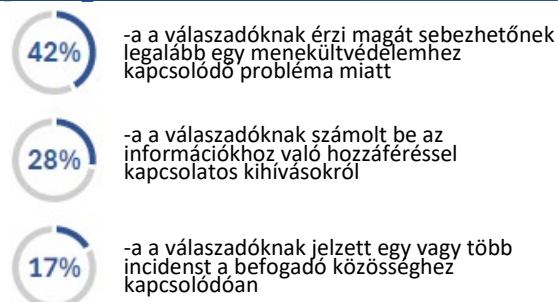
A SEIS-en keresztül gyűjtött adatok anonimizálásra kerültek, és az [UNHCR Mikroadat Könyvtáron](#) (Microdata library) keresztül elérhetők az érdekelt szervezetek számára, további elemzés céljából.

AZ EREDMÉNYEK ÁTTEKINTÉSE

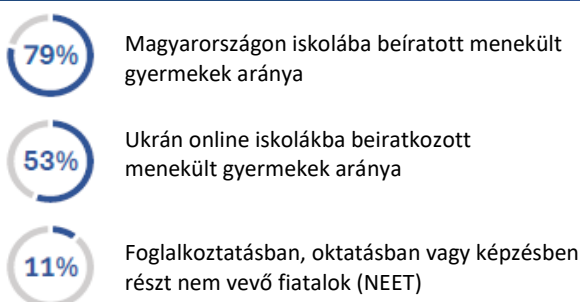
DEMOGRÁFIAI ADATOK

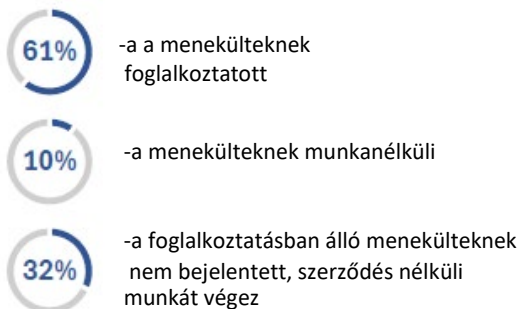
MENEKÜLTVÉDELEM

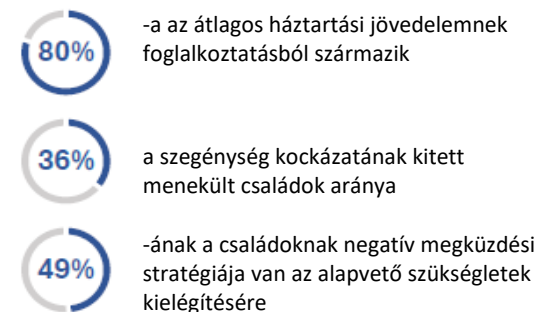
OKTATÁS

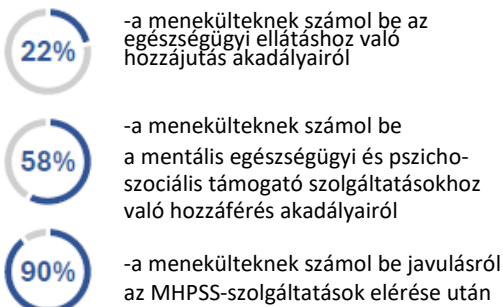
FOGLALKOZTATÁS

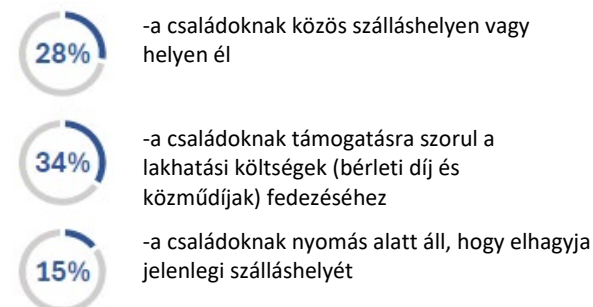
GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓ

EGÉSZSÉG

LAKHATÁS

A KIEMELT SZÜKSÉGLETEK

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

Demográfiai adatok. A felmérésben részt vevő 1 824 személy 63%-a nő, 37%-a férfi. 3-ból 1 személy gyermek.

4-ből közel 3 menekült több mint két éve kényszerült lakóhelye elhagyására, fele pedig néhány hónappal a konfliktus eszkalálódásának kezdete után érkezett. A megkérdezett 795 menekült család több mint felében (56%) van gyermek, 46%-uknál van krónikus egészségügyi problémákkal küzdő családtag, 40%-uk egyedülálló anya, 25%-uknak egy vagy több idősebb (60 év feletti), 10%-uknak pedig egy vagy több fogyatékossgal élő tagja van.

Jogállás. A menekültek Magyarországon érvényes jogállással rendelkeznek, 95%-uk ideiglenes védelem alatt áll, 5%-ának egyéb tartózkodási engedélye van. Az ideiglenes védelmi státusszal nem rendelkezők 1/3-a munkavállalási vagy tanulási engedélyt szerzett, ami alkalmazkodóképességükre utal. Vannak, akik arra várnak, hogy javul-e Ukrajnában a helyzet, illetve nem tervezik, hogy Magyarországon maradnak. A válaszadók többsége az ukrán konzulátuson keresztül tudta megújítani a fő okmányokat, de a magyar állami hatóságoknál is regisztrálható a családok összetételében bekövetkező változás.

Gyermekevédelem. A háztartások minden 3. tagja gyermek, legtöbbször 5-17 év közötti. A legtöbb gyermek a szüleivel vagy törvényes gondviselőkkel költözött át és él, de 5%-uk más gondozás alatt áll. A gyermekvédelmi szolgálatok ismertsége a megkérdezett menekültek körében általában véve magas.

Közösségi kötelékek. Az adatok az ukrán menekültek számára Magyarországon általában véve pozitív környezetet jeleznek, de a negatív érzelmeket érzékelők számában tapasztalt növekedés magasabb, mint akik javuló kapcsolatokról számoltak be. A válaszadók általában véve pozitív kapcsolatokról számoltak be a befogadó közösség viszonylatában, 78%-uk pedig jónak vagy nagyon jónak értékelte azt. 16%-uk érzi úgy, hogy a kapcsolat az érkezése óta romlott, 67% nem lát változást, és 12% javulást észlelt.

Szándékok. A következő 12 hónap során a menekültek 69%-a tervezi, hogy Magyarországon marad, és kevesen szándékoznak Ukrajnába visszatérni vagy máshova költözni. 2022 óta a háztartások több mint fele (57%) esetén legalább egy családtag hazlátogatott Ukrajnába, gyakran rövid utakra, személyes, családi, vagyoni vagy egészségügyi okokból.

Biztonság és védelem. A válaszadók 42%-a számolt be védelmi vagy biztonsági aggályokról, magasabb előfordulási gyakorisággal a férfiak és a fiúk körében. A felnőttek esetén általában a rablás az elsődleges aggodalom; a férfiak aggódnak a jogi kockázatok miatt is (kitoloncolás, személyazonosító okmányok elkobzása), míg a nők főként a zaklatás és a családon belüli erőszak miatt aggódnak. A gyermekek számára a pszichológiai erőszakot jelölték meg fő problémának, főként a zaklatást (*bullying*).

Oktatás. A 2023/2024-es tanévben a 3-16 év közötti menekült gyermekek 79%-át regisztrálták a szülei a magyar óvodákba és iskolákba beiratkozottként, összehangban az előző év adataival. A beiratkozási arány az általános iskolás korú gyermekek körében volt a legmagasabb (83%), ugyanakkor a középiskolába (78%) és az óvodába (64%) járók körében csökkent. A többi gyermek számára a nyelvi akadályok és az ukrán online oktatás előnyben részesítése járult hozzá azon döntéshez, hogy nem magyar iskolába kerülnek beíratásra, ami azt jelzi, hogy a nyelvi korlátoknak jelentősége van és akadályozza az integrációt és az oktatás folytonosságát, de azt is jelezheti, hogy egyes családok az Ukrajnába való esetleges visszatéréssel számolnak.

Nyelvismeret. 2024 közepéig a magyar nyelvtudás a megkérdezettek körében alacsony maradt, a magyar anyanyelvű menekültek kivételével. A Magyarországon tartózkodó menekültek 3/4-e alapfokú magyar nyelvtudással bír, vagy nem beszéli a nyelvet, és csak 1/4-ük rendelkezik közép- vagy felsőfokú szintű nyelvtudással. A fiatalabb (12-17 éves) menekültek jobban beszélik a nyelvet, mint az idősebbek. A háztartások 1/3-a ukránul és oroszul is beszél.

Foglalkoztatás. A munkaképes korú menekültek (15-64 év közöttiek) 61%-a áll foglalkoztatásban, és 10%-a volt munkanélküli a felmérés idején. Az állandó foglalkoztatás gyakoribb, mint a részmunkaidős vagy az egyéni vállalkozói tevékenység, és a legtöbben hivatalos szerződéssel rendelkeznek.

A nyelvismeret hiánya, az alacsony fizetések, a nem megfelelő munkarend és a gondozási feladatok, különösen a gyermekgondozás, akadályozzák a foglalkoztatást. A képzettségi szint alatti foglalkoztatottság gyakori, a menekültek gyakran nem a képességeiknek megfelelő munkakörben dolgoznak. Ezenkívül, a fiatalok (15-24 éves között) 11%-a tartozik a NEET körébe (foglalkoztatásban, oktatásban és képzésben részt nem vevők), és az arány az életkorral nő, 16 éves korban az arány alacsonyabb, míg 24 éves korban magasabb.

Jövedelem és gazdasági kapacitás. A menekült háztartások jövedelme elsősorban foglalkoztatásból származik, pénzátutalásokkal, szociális védelmi juttatásokkal és humanitárius segítségnyújtással kiegészítve. Azonban 4 családból 3-nál az átlagos havi jövedelem alacsonyabb az országos átlagnál. Az alacsony jövedelmi szint súlyosan befolyásolja a menekült háztartások napi szükségletek kielégítésére való képességét, 41%-uk pedig arról számolt be, hogy jelenleg kevesebb árut és szolgáltatást engedhetnek meg maguknak, mint Magyarországra érkezésük idején.

Szegénység és jövedelmi egyenlőtlenség. Az Ukrajnából menekült háztartások jelentős gazdasági kiszolgáltatottsággal néznek szembe, 36%-uk él a szegénységi küszöb alatt, míg ugyanez országos átlagban 9%.

E probléma főleg az idősebb menekülteket, a fogyatékossgal élőket és krónikus betegségben szenvedőket, valamint az egy keresővel rendelkező háztartásokat érinti. A szociális védelem és a készpénzes támogatás alapvető eszközök a munkaképtelen, kiszolgáltatott helyzetben lévő menekültek munkából származó alacsony jövedelmének vagy jövedelem nélkülségének kiegészítésére.

Megküzdési stratégiák. A menekült családok több mint fele egy vagy több negatív, az élelmiszerrel kapcsolatos megküzdési stratégiával él, mint pl. a kevésbé preferált élelmiszerekre való támaszkodás, illetve rendszeres élelmiszer vagy pénz kölcsönök, míg közel fele az alapvető szükségletek kielégítéséhez használ megküzdési stratégiákat, beleértve a megtakarítások felélését és a létfontosságú kiadások csökkentését.

Magyarország: Társadalmi-gazdasági felmérés 2024.

Kiemelt szükségletek. A Magyarországon tartózkodó menekültek döntő többsége (94%-a) jelölt meg legalább egy kiemelt szükségletet. A legfontosabb szükségletek közé tartozik az egészségügyi ellátás, a lakhatás és az étkezés. 2023-ban a kiemelt szükségletek a lakhatás, az étkezés és a nyelvi támogatás voltak.

Egészség. 5-ből 1 egészségügyi problémával rendelkező menekült küzd az orvosi ellátáshoz való hozzáférés nehézségeivel, aminek okaként a nyelvi akadályt, a hosszú várakozási időket, az időpontkérés nehézségeit, és a társadalombiztosítás által támogatott szolgáltatások igénybeviteléhez kapcsolódó adminisztratív problémákat jelölik meg. A nemek közötti egyenlőtlenség nyilvánvaló, a nők 25%-a nem fér hozzá az egészségügyi ellátáshoz, szemben a férfiak 15%-os arányával. A menekült családok átlagos havi egészségügyi kiadásai nagyjából megegyeznek a kiszolgáltatott helyzetben lévő menekülteknek nyújtott létfenntartási támogatással. A fogyatékossgal élőknek, a krónikus betegségben szenvedőknek és az idősebb menekülteknek magasabb egészségügyi költségekkel kell szembenéznük.

Mentális egészség és pszicho-szociális támogatás.

A mentális egészségügy továbbra is sürgető problémát jelent a menekültek számára, 58%-uk nem fér hozzá a szükséges szolgáltatásokhoz, a halogatás, a nyelvi akadályok és az ismeretek hiánya miatt. Míg a menekültek közül sokan igénybe veszik a közösség vagy társaik támogatását, a professzionális mentális egészségügyi szolgáltatások továbbra is kihasználatlanok, különösen az egészségügyi és oktatási kereteken belül. Akik azonban hozzáférnek a támogatáshoz, javulásról számolnak be, különösen a formális és informális szolgáltatások kombinálása által.

Lakhatás. A legtöbb háztartás számára biztosított a magán szálláshely, míg mások ideiglenes lehetőségekre, pl. szállodára vagy közös elhelyezésre támaszkodnak. A menekültek 1/3-a külső pénzügyi támogatástól függ, a teljes bérleti díj és közművek fedezésére, így módon kiszolgáltatott a támogatási rendszerek módosításainak. Emellett, 5-ből 1 menekült szembesül a bérleti díj időben való megfizetése kihívásával. Továbbra is fennállnak a jogi és szociális kihívások, mivel a háztartások 31%-a csak nem hivatalos szerződést tud kötni, ami a kilakoltatás és kizsákmányolás veszélyével jár.

MÓDSZERTAN

Mintavétel. A célcsoport olyan ukrainai menekültekből áll, akik a konfliktus eszkalálódása (2022. február 24.) óta keresnek védelmet és tartózkodnak Magyarországon. A Magyarországon végzett korábbi MSNA-któl eltérően, a SEIS felmérésben nem szerepelnek a kettős állampolgárok, vagyis ukrán és magyar/Európai Uniói állampolgárságú személyek, a régiós összehasonlítás megkönnyítése végett, mivel ők nem részei a regionális felmérésnek. A válaszadók a különböző lakóhely típusokat tükrözve kerültek kiválasztásra, városi és vidéki területekről egyaránt, főként adminisztratív adatokon alapuló megyei célszámokkal (ideiglenes védelem hivatalos statisztikák).¹ Ugyanakkor, az adatokhoz való korlátozott hozzáférés miatt² a mintavétel nem volt valószínűségi alapú, így az eredmények csak tájékoztató jellegűek, és statisztikailag nem reprezentatívak. A mintavételi cél országszerte 800 személyes beszélgetés elvégzése volt, a véletlenszerű mintavételhez szükséges minimális méret figyelembevételével, a 95%-os megbízhatósági szintű becsléshez, 5%-os hibahatárral, a statisztikailag reprezentatív mintavételezéshez kapcsolódó kihívások csökkentésére.

Adatfelvétel. Az UNHCR Európai Regionális Irodája (RBE) által 2024. áprilisában, a korábbi felmérések és ügynökségek közötti konzultációk felhasználásával kidolgozott kérdőív májusban került Magyarországra nézve kiigazításra az RCF által. A kérdőív ukrán, orosz és magyar nyelvekre került lefordításra, és egyéni, illetve háztartási szintű adatokat tartalmaz, amelyek személyes interjúk során kerültek rögzítésre. A háztartások minden tagjára vonatkozóan egyéni kérdéseket tettek fel, melyeket a válaszadók a saját és családtagjaik nevében válaszoltak meg.

Az adatgyűjtést a Scale Research folytatta le a 2024. május 17. - július 1. közötti időszakban, 31 kérdezőbiztos részvételével (25 nő és 6 férfi; mind beszél ukránul, és 4 magyarul is), elektronikus táblagépek segítségével. A kérdezőbiztosok májusban egynapos online képzésen vettek részt, a mobil adatgyűjtésre, az adatvédelmi protokollra, és a szexuális kizsákmányolás és visszaélés elleni védelem (PSEA) alapelveire vonatkozóan.³ Az adatok 795 felnőtt válaszadótól kerültek begyűjtésre, akik összesen 1 824 háztartásbeli tagot képviseltek.⁴ A válaszadók 86%-a nő és 14%-a férfi volt. A válaszadók 99%-a ukrán állampolgár, a többi Ukrajnában lakóhellyel rendelkező orosz állampolgár volt.

A válaszadók véletlenszerűen kerültek kiválasztásra az egyes vármegyékben, és az interjúk elkészítésére nyilvános helyeken, közösségi központokban és rendezvényeken került sor. Az egyes területek helyi szervezetei azáltal támogatták az adatgyűjtést, hogy információkat szolgáltattak az ilyen helyekre és eseményekre vonatkozóan, a válaszadók elérésének megkönnyítésére. Az interjúkra a 20 magyar vármegyéből 18-ban került sor, köztük Budapesten, ahol számarányosan a legtöbb menekült él.

Az adatgyűjtést megelőző időszakban az adatminőség garantálása érdekében a kérdőívbe beépítésre került több helyen átugrási logika és az adatvalidáció, illetve a kérdezőbiztosok kötelező képzésen vettek részt. Az adatfelvétel során az adatok minősége szűrőpróbaszerű ellenőrzések által volt ellenőrizve, és az interjúk valós időben, fő mérőszámok segítségével is nyomon követésre kerültek.⁵

Emellett az RCF-partnerek 17 fókuszcsoportos beszélgetést is tartottak összesen 130 ukrán menekülttel (98 nő, 32 férfi), köztük romákkal, fiatalokkal, idősebb menekültekkel és fogyatékossgal élőkkel is.⁶

¹ A lakóhelyadatok hiányosságainak pótlására, alternatív források is igénybevétele kerültek: a 2023-as MSNA vármegyei mintavételi keret, az ideiglenes védelemmel rendelkezők eloszlási statisztikái, a több menekültet befogadó vármegyék helyszíni megfigyelései, valamint a kollektív szálláshelyekre és segélyszintákra vonatkozó információk.

² A reprezentatív mintavételi célok meghatározását vármegyéknként a menekültekkel való kapcsolattartás és a tartózkodási helyre vonatkozó adatok hiánya akadályozta. Az adminisztratív nyilvántartások nem naprakészek, a jelenlegi címek helyett azon lakóhely szerinti vármegyét tükrözik, amikor a menekültek az ideiglenes védelmet kérelmezték.

³ Az [UNHCR adatvédelmi szabályzatával](#) összhangban álló intézkedések kerültek foganatosításra, a személyes adatok védelme és azon kockázat minimalizálása érdekében, hogy a válaszok konkrét egyénekhez vagy háztartásokhoz legyenek köthetők. Az adatgyűjtésre az adatfelelősség alapelve szerint került sor, biztosítva a biztonságos, etikus és hatékony adatkezelést, ahogyan az [IASC Operatív Útmutató az adatfelelősségről a humanitárius intézkedésekben](#) című dokumentumban ismertetésre kerül.

⁴ Összesen 865 interjú került lefolytatásra, amiből 70 az adattisztítási folyamat során kizárára került.

⁵ PI. a háztartás átlagos mérete, a válaszadó neme, a fő beszélt nyelv, az állampolgárság, az etnikai hovatartozás, a lakóhely, a lakóterület típusa és a szálláshely típusa.

⁶ A fókuszcsoportos beszélgetések az RCF-en és az UNHCR-en keresztül voltak koordinálva, és a Budapest Helps! Információs és Közösségi Központ, a Budapesti Önkormányzat, Budapest-Józsefvárosi Evangélikus Egyházközség (Dévai Fogadó), Dorcas egyházi szervezetek, Élni Akarunk Alapítvány, Magyar Baptista Szeretetszolgálat Alapítvány, Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM), Kék Vonal, Menedék Migránsokat Segítő Egyesület, Next Step Magyarország Egyesület, Ukrán Hagymányok Háza, UNICEF, Vámos Segély Alapítvány, Ukrán Tér által voltak lefolytatva.

A fókuszcsoporthoz kérdések az UNHCR ügynökségi és közösségi alapú menekültvédelmi csapatai által közösen kerültek összeállításra, a kvantitatív adatok kiegészítésére, a bizonyos kutatási kérdések feltárására, illetve, hogy mélyebb betekintést, kontextust és magyarázatot nyújtsanak a menekült népesség különböző szegmensei tekintetében. A fókuszcsoporthoz megállapításai szemléltető jellegűek és nem reprezentatívok a felmérés módszerének jellege miatt, ugyanakkor értékes kvalitatív információkat és betekintést nyújtanak a menekültek nézeteire, tapasztalataira és beszámolóira vonatkozóan, a SEIS felmérés által is érintett témákban.

Az adatok elemzése. Az adattisztítást a Scale Research végezte el az R szoftver használatával, az elemzést pedig az UNHCR Power BI, SPSS és R segítségével, az UNHCR Európai Regionális Irodája és az országos iroda szoros együttműködésében. A kvantitatív megállapítások a fókuszcsoporthoz beszélgetések során begyűjtött kvalitatív információkkal, valamint a jelentéshez felhasznált, illetve abban idézett másodlagos forrásokkal kerültek kiegészítésre. A megállapításokra vonatkozóan a menekültek által vezetett szervezetektől, a civil társadalomtól és a humanitárius szervezetektől is visszajelzések kerültek bekérésre, a 2024. szeptembere során szervezett kerekasztal-beszélgetéseken, valamint a Menekültvédelmi, az Alapvető Szükségletekről és Társadalmi-Gazdasági Beilleszkedésről szóló munkacsoportok által. A 2022. és 2023. évi MSNA jelentések és a 2024. évi SEIS regionális eredményei összehasonlítási célokra is felhasználásra kerülnek, a menekült népesség igényei és összetétele változásainak nyomon követése céljából. A jobb olvashatóság érdekében mesterséges intelligencia eszközök kerültek alkalmazásra.

Korlátozások. A felmérés eredményei bizonyos korlátozásokkal értelmezendők. A SEIS eredmények statisztikai jelentőségét a válaszadók nem-valószínűség alapú kiválasztása is befolyásolja.

A mintavétel demográfiai összetétele azonban a teljes menekült népességgel összehasonlítva nagymértékben hasonló eloszlást mutat, amint azt az adminisztratív adatok és a korábbi értékelések is tükrözik, bizonyosságot adva arra, hogy az eredmények jól reprezentálják az országban tartózkodó menekültek általános helyzetét.

A menekültvédelemhez, mentális egészséghez, jövedelemhez és kiadásokhoz kapcsolódó érzékeny kérdések tekintetében magas volt a választ nem adók aránya, különösen a kiszolgáltatott csoportok körében, ami a válaszadás elmaradása miatti adattorzuláshoz vezet. Fennáll a válaszadók elfogultságának kockázata is, ami miatt egyes mutatók esetén a szubjektív észlelés által bizonyos válaszok felül vagy alul reprezentáltak. S végezetül, az interjúk lebonyolítására személyes beszélgetés keretében került sor, nyilvános helyen, továbbá a válaszok tartalmának ellenőrzésére nem volt lehetőség, illetve a válaszok a felmérés jellege miatt bemozdítás alapúak (pl. jogi státusz Magyarországon, gyermekek beíratása az iskolába, oltási státusz stb.).

A mintavétel módszertani változásai is befolyásolják a 2024-es SEIS adatok összehasonlíthatóságát a korábbi magyarországi MSNA felmérésekkel. Ebben az évben a kettős állampolgárok (ukrán-magyar) az adatgyűjtés során kizárásra, míg korábban ők is bevonásra kerültek. Magyar állampolgárként, a kettős állampolgárok ideiglenes védelemre vagy tartózkodási engedélyre nem jogosultak, és más szolgáltatásokhoz és jogokhoz férhetnek hozzá, amelyek kihatással vannak az olyan fő mutatókra, mint a foglalkoztatás, a nyelvtudás, az etnikai összetétel és a társadalmi-gazdasági integráció.⁷

A megváltozott mintavételi módszertan nagy valószínűséggel a magyar háttérrel rendelkező válaszadók, a magyar anyanyelvűek és a roma háttérrel rendelkező menekültek alulreprezentáltságához vezetett.⁸

Ezen túlmenően, az adatgyűjtésre az elvégzett felmérések során eltérő időpontokban került sor: 2022. szeptember (a tanév elején), 2023. június-július (a nyári szünet alatt) és 2024. május-június (a tanév végén). Az adatgyűjtésre azt megelőzően került sor, hogy a kormány 2024. augusztusi hatályba lépéssel törvényi módosításokat hajtott volna végre a támogatott szálláshelyekre vonatkozóan, ami kihatással van a menekültek szállásigényeire és kiemelt szükségleteire.

⁷ A kettős állampolgárokra vonatkozó további információkat az RCF gyűjtötte össze egy 2024. áprilisában kidolgozott, külön [Ajánlási feljegyzésben](#).

⁸ A magyarországi roma menekültekhez kapcsolódó további információkért: RCF feljegyzés a roma menekültek magyarországi befogadásáról (2023. április) [angolul](#) és [magyarul](#); Kárpátok Alapítvány, Somnakuno Drom és Roma Nők Egyesülete, [A háború elől menekülve](#) (2024. szeptember); EMMA: "És akkor elértük a határt: Egy millió nő volt ott!" Az ukrániai roma menekült nők szexuális és reprodukció egészségügyi ellátással kapcsolatos tapasztalatai Magyarországon, (2024) [angolul](#) és [magyarul](#); Romaversitas, [Az ukrániai roma menekült gyermekek befogadása](#), 2023.

MEGÁLLAPÍTÁSOK

DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐK

Háztartások összetétele és fő jellemzői

A felmérés 795 háztartásra terjedt ki, a háztartások átlagos mérete 2,3 fő, ami összhangban van a 2023-as magyarországi MSNA adatokkal (2,2) és a 2024-es régiós átlaggal (2,3). Az adatok azt mutatják, hogy a legtöbb háztartás viszonylag kicsi, közel 2/3-uk csak két vagy három tagból áll: 24% egyszemélyes háztartás, 37% két tagból, 29% három tagból, 7% négy tagból és 3% öt vagy több tagból áll.

2.3 Átlagos háztartásméret

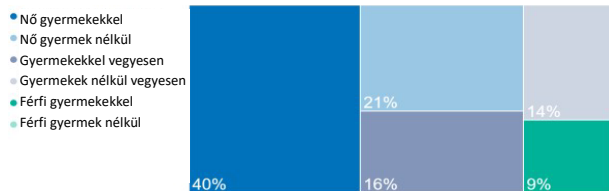
56% Gyermekes családok

61% Női családfenntartóval rendelkező háztartások

A családok több mint felének (56%) van gyermeke; a gyermekes családok közül 11%-nál 18-30 év közötti a családfenntartó, 77%-nál 31-50 év közötti, 6%-nál 51-59 év közötti, és 6%-nál idősebb (60 feletti).

A női családfenntartóval rendelkező háztartások az összes háztartás 61%-át teszik ki (40% egyedülálló nő gyermekekkel és 21% gyermektelen nő). A férfi családfenntartóval rendelkező háztartások 9%-ot tesznek ki, ezek szinte kizárólag gyermektelen háztartások. Ezek az eredmények többnyire összhangban vannak a régiós átlaggal, bár Magyarországon több az egyedülálló gyermekes nő (40% szemben a 31%-os régiós átlaggal) és valamivel kevesebb az egyedülálló gyermek nélküli nő (21% szemben a 26% -kal).

1. ábra: A háztartások megoszlása a felnőttek neme szerint [N=795]

A megkérdezett háztartások 46%-nál van legalább egy krónikus betegségben szenvedő tag, 10%-nál van egy fogyatékossgal élő tag,⁹ és 25%-nál idősebb felnőttek (60 év feletti), ami kiemeli az életkor-specifikus támogatás szükségességét. Ezenkívül a háztartások 2%-ában van terhes vagy szoptató nő. Az adatok összhangban vannak a régiós eredményekkel.

46% Krónikus beteg taggal rendelkező családok

25% Idősebb taggal (60 év feletti) rendelkező háztartások

10% Fogyatékossgal élő taggal rendelkező háztartások

A megkérdezett háztartások fele az alábbi 3 fő régióból menekült Magyarországra: Kijev és a környező kijevi régió (21%), Harkivi terület (20%) és Dnyipropetrovzski terület (9%).¹⁰

2. térkép: Származási terület

⁹ A 3. és annál magasabb szintű fogyatékossgal megítélésénél a [Washington Group fogyatékossgal statisztikai adatai](#) dokumentumban meghatározott kritériumok kerültek figyelembevételre.

¹⁰ A származási területekről érkezők arányai igazodnak az [UNHCR Regionális Menekültvédelmi Profilalkotási felmérés eredményeire](#), leszámítva a Kárpátaljai Területet, melynek a részaránya a magyarországi kontextus miatt jelentősen eltér a regionális átlagtól. Magyarországon az eloszlás az alábbi: Kárpátalja (20%), Harkiv (19%), Kijev (18%), Dnyipropetrovzsk (10%) és Doneck (9%).

A menekültek 71%-a több mint 2 éve kényszerült ukrain lakóhelye elhagyására, felük 2022. február-április között érkezett, közvetlenül Ukrajna orosz inváziója kezdetén. A menekültek 8%-a az elmúlt 12 hónapban érkezett Magyarországra. Végezetül, a háztartások 3%-ának van legalább egy olyan tagja, aki már az invázió előtt is Magyarországon élt.

3. ábra: Mennyi ideje kényszerült elhagyni lakhelyét, családtagonként [N=1 758]

A megkérdezett háztartások 94%-a városban él, többnyire Budapesten. Ez az eredmény azonban az adatgyűjtés helyszíneivel kapcsolatos torzítást hordoz magában, és a vidéken élő menekültek felkutatásának és az adatgyűjtésben való részvételének nehézségeit tükrözi.

Az etnikai háttér túlnyomórészt ukrán, a háztartások 98%-a azonosítja magát ekként. 3%-uk orosz, 1%-uk pedig magyar, egyes háztartások több etnikai hátteret jelöltek meg.

Az otthon használt nyelv eltérő, 50% ukránul, 49% oroszul, és kevesebb, mint 1% magyarul beszél. A háztartások 1/3-a ukrán és orosz nyelvet is használ.

4. ábra: A háztartásban beszélt fő nyelv [N=753].

Az etnikai háttér és a beszélt nyelv az alkalmazott mintavételi módszertant tükrözi. A terepi tapasztalatok viszont azt mutatják, hogy a roma menekültek, az ideiglenes védelmet élvező ukrain magyarok és a magyarul beszélő családok száma valószínűleg magasabb az itt bemutatottnál.

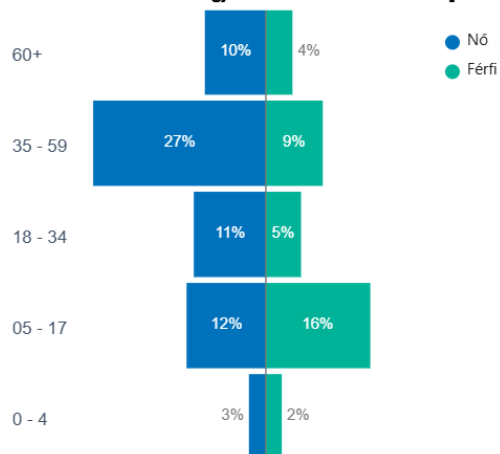
A menekültek profilja

Az 1 824 válaszadó és családtagjaik 63%-a nő, 37%-a férfi. 66% a felnőttek és 34% a gyermekek aránya (egész számra kerekítve). A 60 évesnél idősebb menekültek aránya 14%. A profil összhangban van a hivatalos ideiglenes védelmi statisztikákkal és a 2022. és 2023. évi eredményekkel, valamint a 2024. évi regionális eredményekkel.

Az ideiglenes védelem iránti kérelmet beadók életkori és nemek szerinti megoszlása szorosan illeszkedik a válaszadók nemek szerinti megoszlásához, a felnőtt-gyermek aránynál kisebb eltérést mutat. A fent leírt profil a 2024. évi SEIS-ben megadott regionális nemek és életkorok megoszlásával is összhangban van.

5. ábra: Háztartások tagjai nem és életkor szerint [N=1824]

MENEKÜLTVÉDELEM¹¹

Jogi és állampolgári státusz

A menekült válaszadók Magyarországon vagy ideiglenes védelem (*Temporary Protection, TP*) (95%), vagy tartózkodási engedély (5%) révén rendelkeznek érvényes jogállással. A tartózkodási engedéllyel rendelkezők száma túl alacsonynak tűnik a mintában: a becslések szerint a konfliktus eszkalálódását (2022. február) követően Magyarországon regisztrált ukrán állampolgárok közül kb. 3-ból 2 rendelkezik ideiglenes védelmi státusszal, és 1/3-uk rendelkezik tartózkodási engedéllyel.¹²

Ideiglenes védelem

Tartózkodási engedély

6. ábra: Miért nem kért ideiglenes védelmi státuszt [N=36]

Az ideiglenes védelmi státusszal nem rendelkező személyek 1/3-a (33%) megszerezte a tartózkodási engedélyt, többségük munkavállalási vagy tanulási céllal, ami igazolja a rugalmasságot és alkalmazkodást a magyarországi jogszervi tartózkodás biztosításában, sajátos igényeiknek és terveiknek megfelelően. Néhányan tartózkodtak az ideiglenes védelmi státusz igénylésétől, mivel javulást várnak Ukrajna helyzetét illetően (25%), vagy Magyarország elhagyását tervezik (19%), ami folyamatos bizonytalanságot jelez hosszú távú tartózkodásukat illetően. A válaszadók számára az ideiglenes védelmi státusz igénylése általában problémamentes volt, csupán 7%-uk számolt be nehézségekről, főleg a hosszú sorban állást (49%) és az online rendszer problémáit (28%) említve, amelyek potenciálisan a nem biometrikus adatok online regisztrálásához, és az ideiglenes védelmi státusz igazolásának bekéréséhez kapcsolódnak a vonatkozó weboldalon.

A fókuszcsoportok résztvevőinek egy része elmondta, hogy azért nem adott be ideiglenes védelmi státusz igénylést amikor Ukrajnából ide érkezett, mert nem rendelkezett megfelelő információkkal a jogaira és jogosultságaira vonatkozóan. Ehelyett inkább munkavállalási engedélyt kért.

„Azért kértem munkavállalói vízumot, mert amikor Magyarországra érkeztem, nem tudtam, hogy más típusú tartózkodási engedélyért is lehet folyamodni.”

„Azt hittem, nem utazhatunk a schengeni térségben ideiglenes védelmi státusszal. Ezért úgy gondoltuk, hogy a munkavállalói vízum jobb lenne.”

A fókuszcsoportok ideiglenes védelmi státusszal nem rendelkező résztvevői bizonytalanok az egyes eljárásokat és a kapcsolódó előnyöket illetően, mint pl. vállalkozás indítása és a vonatkozó pénzügyi rendszer, a tanulmányi vagy családregyesítési engedélyek helyett munkavállalási engedély, vagy egyenél több hivatalos munkáltatóra való lehetőség.

Az ukrán személyazonosító okmányokat illetően, a menekültek biometrikus útlevelel (89%), adóigazolvánnyal (64%) és belföldi útlevelel (53%) rendelkeznek. Három évvel a háború kirobbanását követően, sokaknak meg kellett újítaniuk lejárt okmányaikat. Míg 57%-uk sikeresen meg tudta őket újítani Magyarországon, közel 10%-uk nem tudta, mert az ukrán nagykövetség nem tudott kiállítani bizonyos okmányokat (65%), hosszadalmas az eljárás (12%), vagy a meghosszabbítás eljárásrendjére vonatkozóan nem rendelkeznek kellő információkkal (9%). Az egyik fő nehézség az ukrán hatóságok által 2024. áprilisában bevezetett, a katonaköteles korú férfiak számára nyújtható konzuli szolgáltatásokra vonatkozó korlátozás lehet.¹³

Kis számú válaszadó számolt be a családi státusz megváltozása nyilvántartásba vételére vonatkozó problémákról a magyar hatóságoknál, 83%-uk szerint a folyamat egyszerű. A problémát tapasztaló személyek (17%) vagy nem tudtak megfelelni az adminisztratív követelményeknek, vagy nem tudták megnevezni pontos okot.

¹¹ Tekintettel egyes menekültvédelmi témák érzékeny jellegére, figyelembe kell venni, hogy a válaszadók kevesebb esetet jeleznek.

¹² Az UNHCR rendelkezésére álló legfrissebb hivatalos adminisztratív adatok alapján.

¹³ 2024. áprilisában az ukrán kormány arra kötelezte a 18 és 60 év közötti férfiakat, hogy az útlevel-szolgáltatásokhoz aktualizálják katonai regisztrációjukat (2024. április 16-i 10449. törvény). Következésképpen, a magyar kormány úgy döntött, hogy a tartózkodási engedélyekhez lejárt ukrán útlevelet is elfogad, a 2024. június 14-i 125/2024 sz. kormányrendelet szerint.

A fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetéseken az ukrain menekültek beszámoltak a Magyarországon igénybe vehető szolgáltatások esetenkénti megtagadásáról is, annak ellenére, hogy érvényes okmányokkal rendelkeztek, a szolgáltatóknál tapasztalt információhiány miatt. Egyes esetekben például az orvosok vagy önkormányzati dolgozók nem fogadták el az ideiglenes védelmi státuszt igazoló okmányukat, mert úgy vélték, hogy azok már lejártak, még akkor is, ha a meghosszabbításra bizonyíték állt rendelkezésre.

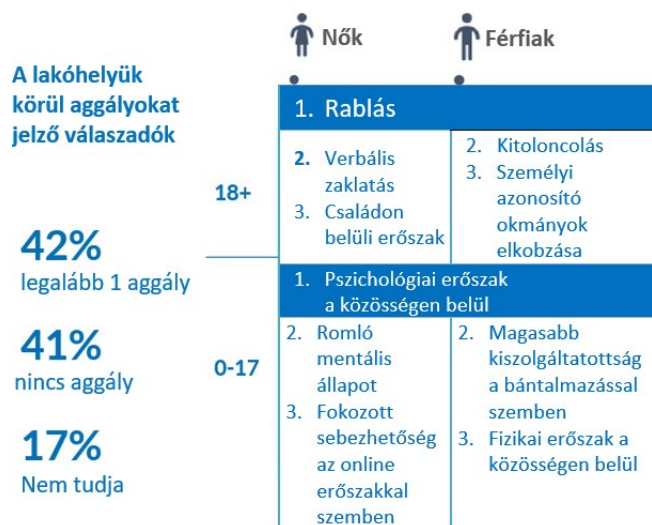
„Látják, hogy lejárt az ideiglenes védelem kártyám, és nem hajlandók segíteni. Még akkor sem hisznek nekem, ha megmutatom nekik a meghosszabbítást, amit a Bevándorlási Hivataltól kaptam.”

Biztonsággal kapcsolatos aggályok

A válaszadókat arra kértük, hogy osszák meg meglátásaikat azon menekültvédelmi kockázatokra vonatkozóan, amelyeknek ők és családtagjaik ki vannak téve a lakóhelyükön.¹⁴ E megállapítások inkább aggodalmakat tükröznek, mint tényleges incidenseket.

A válaszadók jelentős hányada (42%) számolt be arról, hogy sebezhetőnek érzi magát, legalább egy menekültvédelemhez kapcsolódó probléma miatt.

7. ábra: Fő menekültvédelmi kérdések, nem és életkor szerint

2023-hoz képest jelentősen, 24%-ról 42%-ra nőtt a menekültvédelmi és biztonsági aggályokat jelző háztartások aránya. Az emelkedés mindkét nemnél és minden korcsoportban megfigyelhető, a férfiak (47%) és a fiúk (52%) magasabb szintű bizonytalanságról számoltak be, mint a nők (39%) és a lányok (42%).

Az adatok általában összhangban vannak a fiúkra (54%) és a nőkre (39%) vonatkozó régiós eredményekkel, bár enyhe különbségek vannak a férfiak (40%; alacsonyabb, mint a magyarországi arány) és a lányok (47%; magasabb, mint a magyarországi arány) között.

A felnőttek körében a fő biztonsági aggály a rablás, hasonló előfordulási gyakorisággal mind a férfiak (41%), mind a nők (42%) esetében, ami arra utal, hogy a menekült közösségben a lopást és a vagyonvesztést jelentős kockázatnak tekintik. Úgy tűnik, hogy a biztonsághoz és a védelemhez kapcsolódó egyéb aggályok inkább nemekhez kötöttek: a férfiak fő aggályai közé tartoznak a jogi és eljárási kockázatok, pl. a kitoloncolás vagy a személyazonosító okmányok elkobzása. Az ukrán kormány által 2024. áprilisa és májusa között bevezetett besorozási törvény módosításai az egyik kiváltó okai lehetnek a férfiak körében érzékelt bizonytalanság jelentős növekedésének. A nők esetében az olyan személyek közötti kockázatok, mint a verbális zaklatás és a családon belüli erőszak, tűnnek nagyobb problémának.

A gyermekek körében, a közösségen belüli pszichológiai erőszak az elsődleges probléma (33% mind a fiúk, mind a lányok esetében), a mentális és érzelmi jólétre vonatkozó kihívásokat jelezve. A fiúk a testi erőszak miatt (28%) aggodnak, míg a lányok fokozott aggodalommal néznek szembe az online erőszak (25%) és a kapcsolódó mentális egészségügyi kockázatok terén. E megfigyelések az iskolákban és más társadalmi környezetben zajló megfélemlítés dinamikájához kapcsolódhatnak.

¹⁴ A kérdés a következőképpen került megfogalmazásra: „Véleménye szerint melyek a fő biztonsági aggályok a lakóhelye területén élő férfiak/nők/fiúk/lányok számára, ha vannak?” - lehetőség van arra is, hogy jelezze, ha nincs ilyen aggály. Ily módon, az eredmények a válaszadók meglátásait tükrözik, és nem a tényleges eseményeket vagy incidenseket jelzik.

8. ábra: A válaszadó ismeri-e a lakóhely területén nyújtott menekültvédelmi szolgáltatásokat [N=795]

• Legalább egyet ismerek • Nem ismerek ilyeneket

A menekültvédelem területén tapasztalt incidensekre való reagálást illetően, a menekültvédelmi szolgáltatások általános ismerete ellenére a háztartások közel 1/4-e továbbra sem ismeri a rendelkezésre álló helyi támogatást (23%). A legismertebb szolgáltatások közé tartoznak a biztonságos helyek, a védelmi és segítő intézmények (beleértve a gyermekbarát helyeket is) (61%), a családokkal foglalkozó állami szociális szolgálatok (59%), a jogi szolgáltatások (54%), valamint a kormányzati és nem-kormányzati segélyvonalak (40%).

Nemi alapú erőszak (GBV) elleni védelem

Mivel a SEIS nem gyűjtött érzékeny vagy bizalmas adatokat a nemi alapú erőszakról (GBV), a felmérés az egészségügy, a jogi segítségnyújtás, a pszicho-szociális támogatás, a biztonság és a GBV-specifikus segélyvonalak terén elérhető szolgáltatások általános ismertségére koncentrált.

9. ábra: A válaszadó ismeri-e a lakóhelyén nyújtott GVB-szolgáltatásokat [N=777].

• Legalább egyet ismer • Nem ismer ilyeneket

Míg a válaszadók közül 4-ből 3 személy ismer legalább egy GBV-szolgáltatást a saját területén (23%), elsősorban a biztonsági és védelmi szolgáltatásokat (85%) és az egészségügyi szolgáltatásokat (74%) említik, ami azt sugallja, hogy a legtöbben tudják, hogyan kell kapcsolatba lépni a rendőrséggel vagy a kórházzal azonnali válsághelyzetben, de kevésbé ismerik a speciális, hosszú távú támogatási lehetőségeket, mint például a pszicho-szociális támogatást. A nemi alapú erőszakkal kapcsolatos szolgáltatásokhoz való hozzáférés fő akadályai, amelyeket a válaszadók azonosítottak, az ismeretek hiánya (61%) és a nyelvi akadályok (61%), amit a megbélyegzés és a szégyen miatti aggodalmak (35%) követnek. Ezen eredmények alapján további információterjesztésre van szükség, illetve kulturálisan érzékeny kommunikációra és nyelvi támogatásra,

annak biztosítására, hogy a túlélők félelem és nehézség nélkül hozzá tudjanak férni a szolgáltatásokhoz.¹⁵

10. ábra: GBV-szolgáltatások ismerete [MCQ/N=604].

A válaszadók 72%-a jelezte, hogy ismer segélyvonalat, ami pozitív eredmény, de a pszicho-szociális támogatás és a jogi segítségnyújtás tekintetében számottevően alacsonyabbak a számok (mindkettő 61%), így két olyan kritikus területre mutatnak rá, amelyek nem feltétlenül láthatók vagy hozzáférhetők a menekült lakosság számára, akadályozva a túlélőket abban, hogy átfogó ellátásban és igazságszolgáltatásban részesüljenek. Tekintettel arra, hogy a családon belüli erőszak a nő által jelzett egyik legfontosabb probléma, e hiányosságokat kezelni kell, annak biztosítására, hogy a GBV-szolgáltatások jól ismertek legyenek a menekült közösségben.

Gyermekvédelem

A demográfiai adatok szerint a háztartások minden 3. tagja gyermek. 28%-uk 5-17 év közötti (12% lány, 16% fiú), míg 5%-uk 5 év alatti (3% lány, 2% fiú) gyermek.

A legtöbb gyermek saját szüleivel vagy törvényes gondviselővel érkezett. A gyerekek 5%-a családtól

11. ábra: A válaszadó ismeri-e a lakóhelye területén nyújtott gyermekvédelmi szolgáltatásokat [N=795]

• Legalább egyet ismer • Nem ismer ilyeneket

elválasztott, gondozókkal él, formális (3%) vagy informális (2%) gondozási megállapodások alapján. Az általában véve stabil gondozási körülmények ellenére fontos megjegyezni, hogy sok gyermek egyszülős háztartásban él.

¹⁵ Ha többen szeretne megtudni a nemi alapú erőszakról a roma menekült közösség körében: EMMA Egyesület: "És akkor elértük a határt: Milliő nő volt ott!" Az ukrainai roma menekült nők szexuális és reprodukív egészségügyi ellátással kapcsolatos tapasztalatai Magyarországon (2024.) [angolul](#) és [magyarul](#).

A gyermekvédelmi szolgálatok általában jól ismertek, a válaszadók csupán 16%-a nem ismer semmilyen szolgáltatót. A rendőrség a legszélesebb körben ismert szolgálat a gyermekvédelmi ügyek bejelentésére (88%), ami főként a bűnüldöző szervekre való támaszkodást tükrözi, míg más szolgáltatók, például a kormányzati szervek (32%) és a nem-kormányzati szervezetek (19%) sokkal kevésbé ismertek. Ez azt sugallja, hogy bár széles körben ismert, hogy a magas kockázatú ügyeket a rendőrség kezeli, más olyan szervezetek, amelyek a kevésbé akut helyzetekben be tudnak avatkozni, kevésbé ismertek. Ebbe beleértendő az az esetek is, amikor a kockázat korán beazonosításra került, de az ügy még nem emelkedett a rendőri részvételt igénylő szintre.

12. ábra: A gyermekvédelmi szolgáltatások ismerete [MCQ/N=673].

Bár a bejelentési mechanizmusok ismerete jó jel, szükség van a fenti szakaszban említett fő gyermekbiztonsági aggályokkal, különösen a közösségen belüli pszichológiai erőszakkal foglalkozó szolgáltatások ismertségének javítására is. A pszicho-szociális támogatás, a tanácsadás és a közösségi alapú gyermekvédelmi szolgáltatások láthatóságának növelése segíthet e kockázatok kezelésében, és átfogóbb támogatást nyújthat. Kiemelendő, hogy a hazai jogszabályok által nyújtott gyermekvédelmi szolgáltatások közül nem mindegyik elérhető az ideiglenes védelmi státusszal rendelkező személyek számára.¹⁶

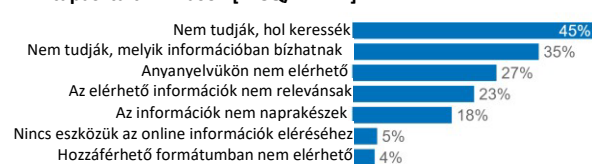
¹⁶ A magyar [Gyermekvédelmi törvény](#) átfogó keretet nyújt a gyermekvédelmi kockázatok megelőzése és csökkentése, a családok támogatása, és szükség esetén az alternatív ellátás biztosítása érdekében, a magyar állampolgárokra és az elismert menekültekre, a kiegészítő védelemben részesülőkre, a tolerált jogállású személyekre és a hontalan személyekre fókuszálva. Az ideiglenes védelmi státusszal rendelkező gyermekekre azonban e jogszabály nem kifejezetten vonatkozik. Az RRP partnerek a Menekültvédelmi Munkacsoporton keresztül kérték a jogi és adminisztratív akadályok megszüntetését, annak biztosítására, hogy az Ukrajnából érkező menekült családok a hazánkban elérhető gyermekvédelmi szolgáltatások teljes köréhez hozzáférhessenek, a prevenció szolgáltatásokat és a korai támogatást is beleértve (A [Menekültvédelmi Munkacsoport gyermekvédelmi törvényre vonatkozó érdekvérvényesítő feljegyzése, 2024. június](#)).

Az információkhoz való hozzáférés

28% Az információkhoz való hozzáféréshez kapcsolódó kihívásokkal küzdő menekültek aránya

A megkérdezett menekültek 28%-a szembesül kihívásokkal, miközben az egyes jogokhoz, jogosultságokhoz és elérhető szolgáltatásokhoz kapcsolódó információkat próbálja megtalálni. A legfőbb probléma, hogy nem tudják, hol találhatók meg a kapcsolódó információk (45%), nehéz meghatározni, melyik forrás megbízható (35%), nincs saját nyelvükön biztosított információ (27%), illetve a relevancia (23%) vagy a megfelelő időben rendelkezésre álló információk (18%) hiánya.

13. ábra: Az információkhoz való hozzáférés terén tapasztalt kihívások [MCQ/N=217].

Az idősebb ukrán menekültekkel lebonyolított fókuszcsoportos beszélgetéseken jelzésre került, hogy míg egyesek jól ismerik a digitális információkat, illetve ebben családtagjaik segítségére támaszkodhatnak, mások nehezen jutnak információkhoz a jogaikra és a Magyarországon elérhető szolgáltatásokra, különösen az egészségügyre és a foglalkoztatásra vonatkozóan. Néhányan azt jelezték, hogy bár az információk rendelkezésre állnak, azok több helyre vannak szétszórva, és a modern technikához nem értő személyek számára nem elérhetők.

Néhány fiatal roma résztvevő kiemelte, hogy az írni-olvasni tudás hiánya, és a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés ismerete akadályozza őket abban, hogy kellő információval rendelkezzenek jövőjük és gyermekeik jövője alakításához Magyarországon.

A válaszadók több mint felénél (58%) a Viber a preferált kommunikációs csatorna, ezt követi az e-mail, a telefonos segélyvonalak és a Telegram. E platformok szolgálnak a visszajelzések megosztására és panaszok benyújtására is.¹⁷

Az fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések során egyes menekültek aggodalmukat fejezték ki a digitális platformok használata során a titoktartási kötelezettség megsértéséhez kapcsolódó sebezhetőségük miatt, különösen a megszállt területeken vagy katonai szolgálatban álló barátaikkal vagy családtagjaikkal folytatott kommunikáció során.

Sok menekült használja a népszerű közösségi média csoportokat is az információk keresése és információcseréje céljából. A közösségi média felhasználók időnként nem ellenőrzött információkkal is találkozhatnak és csalók áldozataivá is válhatnak, ami azt jelzi, hogy a hozzászólásokat és posztokra adott reakciókat gyakran hitelesebbnek tekintik, mint az eredeti posztot. Többen javasolták, hogy a humanitárius szervezetek segítsenek kiszűrni a csalásokat és jóváhagyni a megbízható információkat.

„A kommentek között vannak az igazi információk. Ha tíz ember is megerősíti, akkor igaz.”

„Vannak ukrán nyelvű segélyvonalak? Nem tudjuk, kit tudnánk felhívni.”

A fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetéseken résztvevők közül egyesek a segélyszervezetek a nagyobb átláthatóságának igényére, a támogatás elosztására vonatkozó egyértelműbb kritériumaira és az ukrán telefonszámokat használó menekültek számára elérhető telefonos segélyvonalak elérhetőségére hívták fel a figyelmet.

„A forródrót nem elérhető amikor szükség lenne rá...”

Az online információkeresés elterjedtsége ellenére a fókuszcsoporthoz tartozó résztvevői megerősítették, hogy az egymástól kapott információk továbbra is a preferáltak.

Visszajelzési és bejelentési mechanizmusok

A felmérést megelőző három hónap során a résztvevők 70%-a kapott támogatást, amelynek elsődleges formái a humanitárius természetbeni juttatások (71%), a humanitárius szervezetek által nyújtott pénzügyi támogatás (50%), valamint a kormányzati szociális védelmi szolgálatok (40%) voltak.

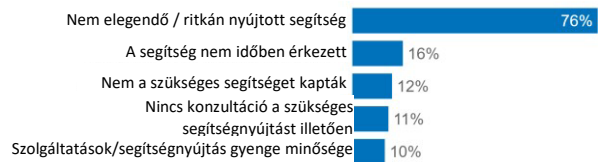
Az állami támogatások döntő szerepet játszanak, de a hozzáférés viszonylag korlátozottnak tűnik a humanitárius szervezetek által nyújtott természetbeni és pénzügyi támogatáshoz képest.

14. ábra: Milyen típusú támogatással nem elégedett [MCQ/N=95]?

Míg a menekültek 78%-a elégedett volt a kapott támogatással, 18%-uk elégedetlen volt, főként az elégtelen vagy ritka segítségnyújtás miatt (76%). A további okok közé tartozott, hogy a támogatás nem időben érkezett, nem az igényeknek megfelelő volt, rossz minőségű volt, vagy nem volt lehetőség konzultációra. E kérdések rávilágítanak, hogy míg a legtöbb menekült elégedett a kapott humanitárius segítségnyújtással, a menekültek tényleges szükségletei továbbra is meghaladják a rendelkezésre álló segélyeket.

15. ábra: A támogatással való elégedetlenség oka [MCQ/N=89]

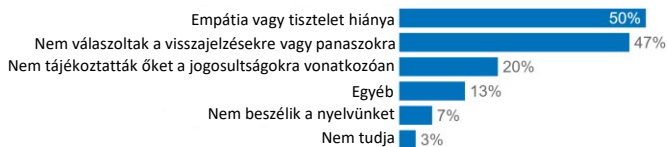
A kapott támogatásokhoz kapcsolódó biztonságos és bizalmas visszajelzési csatornákhöz való hozzáférést illetően a válaszadók 83%-a rendelkezik hozzáféréssel, míg 11%-uk nem, közülük 6% nem is tudott ilyen mechanizmusokról. A visszajelzésre szolgáló csatornák főként a magyarázatok és további információk megszerzésére szolgálnak, illetve a segítségkérésre és a problémák jelzésére. A válaszadók megerősítették, hogy általában véve megfelelő választ kaptak (93%).

A segélyszervezetek magatartását illetően, a válaszadók 82%-a elégedett volt a magatartásukkal, míg 5%-uk nem. Az elégedetlenség az empátia vagy a tiszteletteljes bánásmód hiányából (50%), a panaszokra adott válasz hiányából (47%), a jogosultságokra vonatkozó elégtelen információkból (20%) és a nyelvi akadályokból (7%) ered.

¹⁷ A menekülteket Magyarországon fenyegető digitális veszélyekre vonatkozó további információk: [Okos böngészés és biztonságos posztolás, 2024. február, UNHCR Magyarország](#).

A legtöbb menekült ismeri a segélyszervezetek dolgozói kötelességzegésére szolgáló bejelentő csatornákat, ennek fő csatornáit az e-mail (43%), a telefon (30%), az online adatlapok (29%), a személyes interakciók (29%), a közösségi média (24%) és a panasz- vagy javaslattételi dobozok (21%).

16. ábra: A segélyszervezetek dolgozói viselkedésével való elégedetlenség okai

Közösségi kötelékek

A válság 3. évében a legtöbb válaszadó pozitív kapcsolatról számol be az őt befogadó közösséggel, 78%-uk jónak vagy nagyon jónak minősíti az interakciókat. Míg 16%-uk észlelte a kapcsolatok romlását az érkezése óta, a többség (67%) nem észlelt változást, és 12%-uk javulásról számolt be. Ez általában véve a menekültek számára kedvező környezetet tükrözi Magyarországon.

17. ábra: A válaszadó kapcsolata a lakóhely szerinti befogadó közösséggel [N=795].

● Rossz ● Semleges ● Jó ● Nagyon jó

18. ábra: A kapcsolatban érzékelhető változás az érkezés óta [N=783].

● Nem tudja ● Javult ● Nincs változás ● Romlott

A válaszadók 17%-a azonban egy vagy több incidenst is tapasztalt a befogadó közösséget illetően, ami kismértékű növekedést jelent a 2023. évi 13%-hoz képest. A SEIS régiós összehasonlítás szerint azonban ez az arány a régióban a legalacsonyabb, a legmagasabb Lengyelországban (40%) és Észtországonban (39%), míg a régiós átlag 29%.

19. ábra: A tapasztalt ellenséges/barátságatlan viselkedés típusai [MCQ/N=129]

Ezen incidensek elsősorban verbális agressziót (71%) vagy diszkriminatív viselkedést jelentettek, különösen a lakhatáshoz vagy foglalkoztatáshoz való hozzáférés területén (26%), és ellenséges kommenteket az interneten. Az ellenségeskedés oka a menekültek szerint a menekültstátuszuk (45%), az állampolgárságon alapuló megkülönböztetés (39%), a nyelvi akadályok (31%), a kulturális különbségek (28%), illetve a munkahelyekért és erőforrásokért folyó verseny (11%).

Általában véve, a fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések nagyrészt pozitív interakciókat tártak fel az ukrán menekültek és a magyar befogadó közösség között.

„Szeretek Magyarországon lenni, vannak barátaim is Budapesten.”

A fiatal menekültek és diákok pozitív interakciókat írtak le az osztálytársaikkal, de a kulturális különbségek miatt még küzdenek azzal, hogy mélyebb kapcsolatokat alakítsanak ki magyar társaikkal az iskolán kívül is.

„A magyarokkal való együttlétre van lehetőség, de mély barátságok nem tudnak kialakulni. Nagyok a kulturális különbségek.”

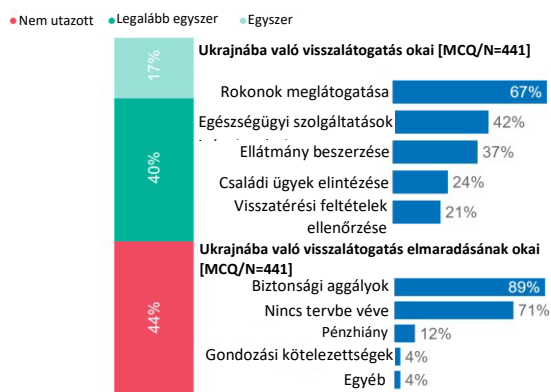
Az idősebb menekültek és a fogyatékosokkal vagy krónikus betegséggel élők nem számoltak be konkrét kihívásokról, de inkább az Ukrajnában élő családjukkal és barátaikkal való kapcsolattartást részesítik előnyben az elszigeteltség leküzdése érdekében, nem a befogadó közösséget.

Bizalmi kérdések főként a kárpátaljai ukránok körében merültek fel. Általában véve több ellenségesség tapasztalható a roma menekültekkel szemben, ahol két probléma is található, az egyik a menekültstátuszukhoz, a másik pedig etnikai háttérükhöz kapcsolódik (e témakörhöz kapcsolódó további elemzések és a kutatási irodalom a 10. oldalon, a 8. megjegyzés alatt található).

Ukrajnába történő látogatási és költözési szándék

A legtöbb menekült háztartásból legalább egy tag visszautazott már Ukrajnába a háború 2022. február 24-i kezdete óta. Pontosabban, 17%-uk egyszer járt otthon, míg 40%-uk többször is hazautazott. Számos látogatásra 2024. első felében került sor, és jellemzően rövidek voltak, kevesebb, mint egy hónapig tartottak. E rövidebb utak is azt sugallják, hogy a menekültek szoros kapcsolatot tartanak fenn Ukrajnával, meglátogatják rokonaikat, vagy igénybe kívánják venni az egészségügyi ellátást, ellátmányt hozni, vagy más személyes okokból látogatni haza, pl. családi ügyek vagy ingatlanhoz kapcsolódó okok miatt.

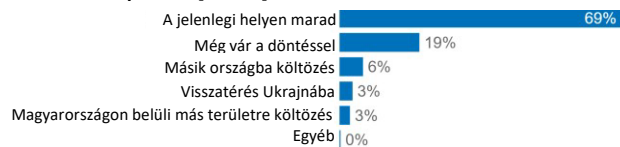
20. ábra: A háztartás bármely tagjának Ukrajnába látogatása 2022. februárja óta [N=444]

Azon 44%, aki nem látogatott vissza Ukrajnába, főként az otthoni biztonsági helyzet miatt nem tette.

Ami a jövőt illeti, a válaszadók 69%-a tervezi, hogy a jövő évben Magyarországon marad, mindössze 6%-uk gondolja úgy, hogy egy másik országba költözik, és 3%-uk, hogy visszatér Ukrajnába. E számok összhangban vannak a régiós tendenciákkal, de némi eltérést is mutatnak: kevesebb válaszadó szeretne Magyarországon maradni (69% a régiós 73%-hoz képest) vagy visszatérni Ukrajnába (3% az 5%-hoz képest). Emellett, 20%-uk bizonytalan, ami magasabb, mint a 16%-os régiós átlag. E határozatlanság a helyi szintű problémák miatt lehet, továbbá az a tény, hogy a menekültek tovább kívánnak tartózkodni Magyarországon azt sugallja, hogy sokan még nem látják Ukrajnát biztonságosnak a visszatéréshez, ami hangsúlyozza a folyamatos támogatás és integrációs erőfeszítések szükségességét Magyarországon.

21. ábra: A válaszadók költözési szándékai a következő 12 hónap során [N=785].

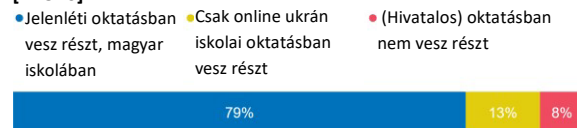

OKTATÁS¹⁸

79% A helyi iskolákba beíratott menekült gyermekek aránya

A SEIS felmérésben adott válaszok alapján, a megkérdezett háztartásokban élő iskoláskorú (3-16 éves) gyermekek 79%-a magyar iskolákba és óvodákba került beíratásra a 2023/2024-es tanévre. Ez az adat általában véve összhangban van a Magyarországra vonatkozó korábbi MSNA adattal (79%) és a 2024. évi régiós eredményekkel (80%), ami arra utal, hogy a menekült gyermekek általában megfelelően hozzáférnek az oktatáshoz, és a legtöbbjük megpróbál beilleszkedni a helyi iskolarendszerbe, a hazai jogszabályok előírásai szerint.¹⁹

22. ábra: Menekült gyermekek beiratkozási aránya (3-16 évesek) [N=546].

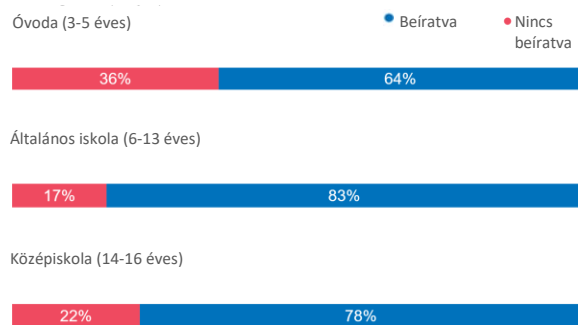
Előfordulhat viszont, hogy a jelzett beiskolázottsági arányok nem teljesen tükrözik a valós oktatásban való részvételt, mivel a jogi követelményeknek való megfelelés miatti aggodalom okán esetleg magasabb a felmérés alapján mért beiratkozási arány, mint a valóság. A hivatalos statisztikákkal való összevetés nem lehetséges, mivel az ideiglenes menedékes státuszt igénylők iskolai kor szerinti bontásban frissített adatai Magyarországon (és a régió más országaiban) nem állnak rendelkezésre.

¹⁸ Magyarországon a 3-16 éves gyermekek számára kötelező az oktatásban való részvétel, 3-6 éves korig kötelező az óvoda, 6-16 éves korig pedig az általános iskola és a középiskola egy része. Ukrajnában a 6-15 éves gyermekek számára van tankötelezettség.

¹⁹ Az eltérő iskolai korcsoportok miatt, az egyes országok közötti összehasonlítás lehetővé tétele érdekében a beiratkozási adatok kiszámításához használt régiós korosztály a 6-15 éves korosztályra standardizált.

Ily módon, a SEIS adatok csak a megkérdezett népességre érvényesek. A hivatalos beiratkozási arány és a tényleges beiskolázottság mélyebb elemzésére lenne szükség, a menekültek oktatásban való tényleges részvételének felméréséhez Magyarországon.²⁰

23. ábra: Beiratkozási arány iskola típusonként [N=546].

A fiatal gyermekek (3-5 évesek) óvodai beiratkozási aránya továbbra is viszonylag alacsony, 64%-os (összhangban a régiós eredményekkel), annak ellenére, hogy ez kötelező ebben a korcsoportban Magyarországon.

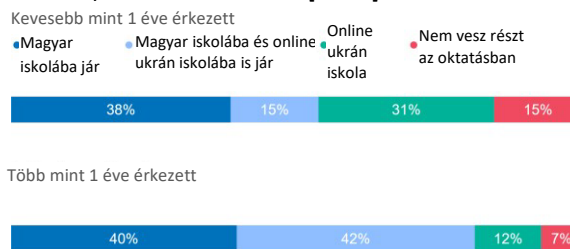
A beiratkozási tendenciák azt mutatják, hogy az általános iskolás korú (6-13 éves) menekült gyermekek inkább magyar iskolába járnak, 83%-os beiratkozási arány mellett, ami a legmagasabb a tanköteles korú csoportban, összhangban az MSNA 2023. évi adataival (84%) és a 2024. évi régiós eredményekkel (81%).

A 14-16 éves ukrán menekült gyermekeknél kissé alacsonyabb a középiskolai beiratkozási arány (78%), ami összhangban van a 2024. évi régiós eredményekkel. Az általános iskolai beiratkozáshoz viszonyított kisebb arány valószínűleg annak köszönhető, hogy az idősebb diákok nagyobb nehézségekkel szembesülnek egy új nyelv és tanterv elsajátításakor, mint általános iskolás korú társaik. Emellett sok diák az ukrán középfokú oktatás befejezéséhez már közel van, és inkább online képzéseket és oktatókat választ. Emiatt úgy tűnik, hogy a középiskolás korú gyermekek és fiatalok különösen ki vannak téve az iskolából való kimaradás, illetve a kizárólag online vagy távoktatásban hosszabb ideig való részvétel kockázatának.

40% Az egyidejűleg magyar iskolába és ukrán online iskolába beiratott menekült gyermekek aránya

A felmérés szerint az iskoláskorú gyermekek 53%-a online ukrán távoktatásban is részt vesz, 13%-uk csak online oktatásban vesz részt, és 5 tanulóból 2 (40%) magyar állami tantervvel rendelkező iskolába és online ukrán iskolába is be volt íratva a 2023/2024-es tanév során. E párhuzamos részvétel biztosítja a diákok számára az ukrán tantervvel való folytonosság fenntartásának előnyét, miközben a magyar oktatási rendszerbe is integrálódnak. A két rendszerben való jelenlét azonban jelentős terhet róhat a diákok idejére, és túl nagy munkaterheléshez vezethet, ami befolyásolhatja iskolai teljesítményüket és jólétüket.

24. ábra: A menekült gyermekek (3-16 évesek) iskolába való beiratása, érkezési dátum szerint [N=546].

Az adatok behatóbb vizsgálata azt mutatja, hogy a 12 hónapnál régebben Magyarországon tartózkodó gyermekek nagyobb valószínűséggel járnak magyar iskolába, míg az országban kevesebb mint egy éve élők magasabb részvételi arányt mutatnak az online ukrán oktatásban. Ezzel párhuzamosan, idővel az iskolába nem járó gyermekek száma csökkenni kezd, és kevesebb gyermek támaszkodik kizárólag az online oktatásra, sokan végül a kettős részvételt választják - online tanulnak az ukrán iskolákban és magyar iskolába is járnak.

²⁰ Az UNHCR néhány régiós és globális elemzést is kidolgozott, a 2023. évi adatok felhasználásával: [Az Ukrainából menekült gyermekek és fiatalok oktatása \(2024. június\)](#) és [Globális oktatási jelentés \(2024. szeptember\)](#).

Ez azt jelzi, hogy a hazai oktatási rendszerekbe való beiratkozás egyre fontosabbá válik, ahogy a menekültek egyre hosszabb ideig maradnak.

8% Iskolába nem járó menekült gyermekek aránya

5-ből 1 iskoláskorú menekült gyermek nem került magyar iskolába beíratásra (21%: amiből 13% csak online ukrán oktatásra beiratkozott, és 8% egyáltalán nincs az oktatási rendszerben).

25. ábra: Az iskoláskorú gyermekeknél (3-16 évesek) a magyar iskolába való be nem íratás fő oka [N=113].

51% A magyar iskolába be nem íratott gyermekes családok az online/távoktatásban való részvételt említették fő okként

A magyar iskolába való beiratkozás elmaradásának fő okai közé tartozik az ukrán hivatalos online oktatás²¹ vagy a helyi nem hivatalos oktatás előnyben részesítése. A „gyermek túl fiatal” válasz azon gyermekekre vonatkozik, akik most töltötték be a 3. életévüket, és a legtöbb esetben a következő tanévben kerülnek majd be az óvodába. A nyelvi akadályok, amelyeket a válaszadók 18%-a említett a beiratkozás elmaradásának okaként, különösen az idősebb gyermekek számára jelentenek problémát, mert nagyobb kihívásokkal szembesülnek az új nyelvhez való alkalmazkodás terén. Az adatok azt tükrözik, hogy az oktatás folyamatosságára vágnak egy ismerős nyelven és tanterv szerint, és azt sugallják, hogy sok család átmeneti megközelítést alkalmaz, arra számítva, hogy visszatérhet majd Ukrajnába.

A magyar iskolába való be nem íratás okai iskolatípusonként eltérőek; óvoda esetén a gyermek életkora a fő ok, míg az általános és középfokú iskoláztatásban részt vevő gyermekek esetén az ukrán iskolákban való részvétel távoktatás formájában az egyre gyakoribb.

Nemek szerint, a fiúk nagyobb valószínűséggel vesznek részt nem hivatalos oktatásban, mint a lányok.

A terepi megfigyelések és a roma háttérrel rendelkező magyar nyelvű menekültekkel folytatott elbeszélgetés alapján, a magyarországi oktatást nem feltétlenül a nyelvi akadályok hátráltatják, hanem inkább a menekülésük előtti tapasztalataik miatti kihívások. Ezek közé tartozik a szabálytalan iskolalátogatás, az alacsony iskolai végzettség a származási országban, és az iskolai bizonyítványok hiánya.²²

A fókuszcsoportos beszélgetések során a menekült diákokkal folytatott konzultációk megerősítették, hogy a fiatal ukrán résztvevők a nyelvi akadályokat azonosítják az iskolába járás egyik fő kihívásaként, ami gyakran a lemorzsolódásukhoz vezet. Szüleik, akik szintén nem beszélnek magyarul, nehezen tudnak nekik segíteni a házi feladatokban, vagy az iskolai tevékenységekben való részvételnél.

„Nem értettem a nyelvet. Angolul beszéltem, de azt meg senki nem értette. Aludtam az órák során, senki nem próbált tanítani, senki sem törődött velem.”

„Egy tanár még kiabált is velem, mert nem beszéltem magyarul. Egyszer magyarul azt mondta, hogy hülye vagyok, azt megértettem.”

Bár sok ukrán anyanyelvű gyermek jár magyar nyelvórákra, még mindig nehezen érik el a magyar tanterv követéséhez szükséges jártasságot, ami arra készíti őket, hogy az online ukrán oktatást részesítsék előnyben.

Fontos megjegyezni, hogy egyetlen háztartás sem számolt be arról, hogy a gyermekek a helyhiány miatt maradtak volna ki a helyi iskolából.

²¹ A 2022. februárjában kezdődött háború óta az ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium különböző online és távoktatási eszközökkel támogatja a lakóhelyüket elhagyni kényszerült gyermekek oktatásának folytonosságát, Ukrajnán belül és külföldön egyaránt, amelyek közül sok a COVID-19 világjárvány alatt került kifejlesztésre. Az ukrán iskolákba beíratott gyermekek távoktatásban folytathatják a teljes oktatást, akár online, akár otthoni oktatáson keresztül, a fogadóországokban, ahol ez megengedett. Emellett a minisztérium csökkentett tantervet (heti 6-8 órát) is kínál a fogadó ország oktatási rendszerében való nappali tagozatos tanulmányok kiegészítésére (forrás: [Az ukrainai menekült gyermekek és fiatalok oktatása, 2024. június](#)).

²² További információk a kárpátjai roma menekültek oktatási kihívásaira vonatkozóan a magyar [Romaversitas szervezettől](#) érhetők el.

A terepi megfigyelések azonban azt mutatják, hogy alkalmanként a menekült gyermekek a helyhiány miatt nem tudnak a lakóhelyükhöz közeli iskolákba járni (a menekültek azonban lehetőséget kapnak arra is, hogy alternatív iskolákba írássák be gyermekeiket).

A felsőfokú oktatásra vonatkozó SEIS adatok korlátozottak, a válaszadók között csak 8 menekült (nem %, hanem személy) van, aki egyetemre jár, akár online, akár személyesen. Az RCF szintjén a felsőoktatáshoz való hozzáféréstől folytatott megbeszélések során úgy tűnt, hogy a Magyarországon egyetemre járó menekültek alacsony száma nem az elérhető helyek hiányának tudható be. Ehelyett, az azonosított akadályok közé tartoznak a nyelvi nehézségek, az adminisztratív kihívások, a nem elégséges és nem hozzáférhető információk, a pénzügyi korlátok, az iskolai akadályok, az online ukrán iskolai beiratkozás előnyben részesítése és a középiskola befejezésének elmaradása.²³

A már egyetemre járó fókuszcsoport-részvevők aggodalmukat fejezték ki az oktatás költségeihez kapcsolódóan, különös tekintettel arra, hogy az ösztöndíjak még a legalapvetőbb költségek, például a szállásköltség fedezésére sem tekinthetők elégségesnek.

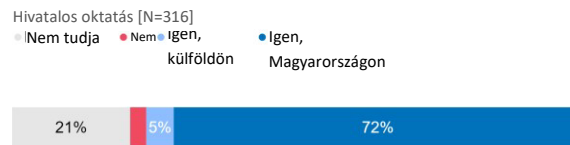
„Hallottam a Stipendium Hungaricumról, de nagyon nehéz megszerezni.”

Sok fiatal résztvevő jelezte érdeklődését a magyarországi továbbképzés iránt. Az ösztöndíjakhoz jutás és az informatikai eszközök beszerzése terén tapasztalt kihívások ellenére a tanulók továbbra is remélik, hogy teljesíteni tudják iskolai és szakmai céljaikat.

„Dolgozom és diákhitelből fizetem a tandíjat.”

A 2024/2025-ös tanévre előre tekintve, a válaszadók 72%-a fejezte ki azon szándékát, hogy gyermekeit a hivatalos magyar oktatásba beírassa.

26. ábra: Iskoláskorú gyermekek iskolai beiratására való szándék

Emellett, a válaszadók 65%-a tervezte az online ukrán oktatás folytatását, akár a magyar oktatás alternatívájaként (52%), akár a magyar iskolába járással kombinálva (44%).

27. ábra: Iskoláskorú gyermekek iskolai beiratására való szándék, online oktatási típus szerint [N=199]

²³ [Magyarország: RCF - A fiatal menekültek felmérésbe való bevonásáról szóló ajánlás \(2024. június\).](#)

FOGLALKOZTATÁS

A menekültek oktatási szintje

A munkaképes korú (15-64 év közötti) menekültek több mint fele²⁴ rendelkezik szakmai képesítéssel (51%), 28%-uk egyetemi végzettséggel, ami egy magas képzettségi háttérrel rendelkező csoportról tanúskodik; 21%-uk csak általános vagy középiskolát végzett, és egy kis részük (1%) nem rendelkezik hivatalos végzettséggel. Az eredmények a régiós eredményekkel összhangban vannak, míg a befogadó magyar népesség körében 22% rendelkezik egyetemi végzettséggel, 21% szakképesítéssel, 23% csak általános iskolával és 33% középiskolával.²⁵

Foglalkoztatási státusz

61% Foglalkoztatásban álló menekültek aránya

A munkaképes korú menekültek 67%-a részt vesz a munkaerőpiacon, míg 33%-uk nem.

Az utóbbi tartalmazza a gondozási feladatok (59%), a tanulmányok (25%) vagy egészségügyi állapotuk (14%) miatt munkát vállalni nem tudó személyeket.²⁶

28. ábra: Munkaerőpiaci részvétel [N=1 127]

• Munkaerőpiacon részt vevő • Munkaerőpiacon nincs jelen

A felmérés idején a menekültek 61%-a állt foglalkoztatásban. A teljes munkaidős foglalkoztatásból származó átlagos havi nettó egy főre jutó jövedelmük 278 000 Ft (695 Euró) volt.²⁷ Az átlagos nettó egy főre jutó havi fizetés a menekültek bérét a szakképzetlen munkavállalók minimálbére fölé, de a szakképzett munkavállalók bére alá (-15%) helyezi, és jelentősen az országos átlagbér alatt van (-35%).²⁸

A gazdasági integrációt illetően, ez az egyenlőtlenség rávilágít a menekültek által tapasztalt kihívásokra a jobban fizető munkahelyekhez való hozzáférés során, valószínűleg a nyelvismeret, a képesítésük elismertetése és a munkaerőpiaci kereslet miatt (ezek a munkanélküliségre vonatkozóan is felismert akadályok). Ezek alapján elmondható, hogy a menekültek a képzettségük ellenére általában alacsonyabb bérű pozíciókat töltenek be, ami akadályozhatja gazdasági stabilitásukat és felfelé való mobilitásukat, a helyi munkaerőhöz képest. Mindez a költségeik fedezésére való képességükre is kihatással lehet, különösen, ha szociális juttatásokra nem jogosultak.

²⁴ Magyarországon a gyermekmunkát a Munka Törvénykönyve (2012. évi I. törvény) szabályozza, ami a foglalkoztatás alsó korhatárát 16 évben határozza meg. 15 éves gyermekek az iskolai szünetekben dolgozhatnak, a fiatalabbak (14-15 évesek) pedig szülői beleegyezéssel „könnyű munkát” végezhetnek, általában kulturális vagy művészeti tevékenységek során. Az Mt. korlátozza a kiskorúak munkaidéjét is, és tiltja az éjszakai műszakot, a túlórákat és a veszélyes munkakörnyezetet. E rendelkezések összhangban vannak az Európai Unió 94/33/EK irányelvével, és biztosítják, hogy a foglalkoztatás ne zavarja meg a kötelező oktatásban való részvételt, aminek felső korhatára 16 év.

²⁵ A 2022. évi magyarországi népszámlálás adatai szerint.

²⁶ A kategóriákat a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) és a régiós szabványok az alábbiak szerint határozzák meg:

- Foglalkoztatottak: A foglalkoztatás körébe tartoznak azon munkaképes korú személyek, akik az elmúlt hét során jövedelemtermelő tevékenységet folytattak. Ebbe beletartozik a hivatalos foglalkoztatás, az egyéni vállalkozói tevékenység, a mezőgazdasági/halászati munka, a különböző egyéb jövedelemszerzés, a fizetett munkakörökből való ideiglenes távollét és a családi vállalkozásokhoz való fizetetlen hozzájárulás.
- Munkanélküliek: azon munkaképes korúak száma, akik az elmúlt hét során nem álltak alkalmazásban (a fenti meghatározás szerint), akik az elmúlt 4 hét során fizetett munkát kerestek, vagy megpróbáltak vállalkozást indítani, és akik a következő 2 héten belül munkába állhatnak, ha bármilyen állás vagy üzleti lehetőség elérhetővé válik.
- Nem vesz részt a munkaerőpiacon: azon munkaképes korú egyének száma, akik az elmúlt hét során nem álltak alkalmazásban, és akik a következő 2 héten belül nem kezdenek meg a munkát, ha állás vagy üzleti lehetőség válik elérhetővé, vagy nem kerestek fizetett munkát, és nem próbáltak vállalkozást indítani az elmúlt 4 hét során.
- Munkaerőpiacon való részvétel: a foglalkoztatottak és munkanélküliek.

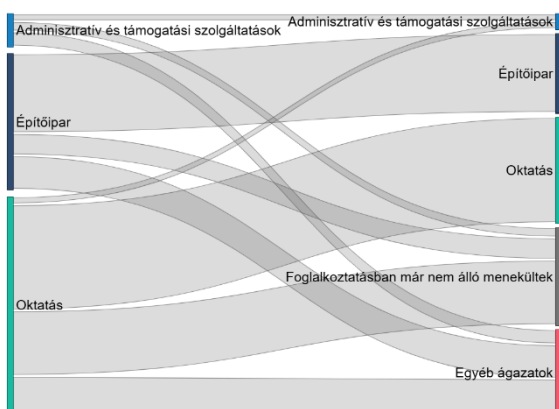
²⁷ A teljes munkaidős heti 40 órát jelent (EUGO). A számítás a teljes jövedelemprofilon alapul, és a ledolgozott órák száma és a dolgozó háztartás tagjainak száma szerint korrigált. Az alkalmazott átváltási árfolyam: 400 Ft/1 Euró.

²⁸ 2024. közepén Magyarországon az egy főre jutó átlagos havi nettó fizetés kb. 427 100 Ft adózás után (1,067 Euró). A szakképzetlen munkavállalók minimálbére havi 266 800 Ft (667 Euró), a szakképzett munkavállalók pedig 326 000 Ft (815 Euró), a [Statistikai Hivatal adatai szerint](#).

A foglalkoztatási ágazatok alaposabb vizsgálata megerősíti, hogy a képzetlen munka felé tapasztalható elmozdulás. Az 5 fő foglalkoztatási ágazat a szolgáltató szektorban található, úgymint háztartási munka (gondnoki munka és takarítás), szépségipar (fodrászat és egyéb szépségápolási kezelések), a gyártás és az építőipar. A lakóhelyük elhagyása előtti foglalkoztatási szektorokhoz képest nyilvánvaló az alacsonyabb szintű foglalkoztatás és a munkanélküliség irányába való elmozdulás a menekültek körében.

29. ábra: A menekültek foglalkoztatási átalakulására vonatkozó térkép, egyes ágazatokban [N=139]

Szektor Ukrajnában (bal) és a jelenlegi szektor Magyarországon (jobb)

A fókuszcsoportos beszélgetéseken a munkaképes korú Ukrajnából érkezett személyek különböző csoportjai kiemelték, hogy a képzéssel rendelkező menekültek olyan munkakörökben dolgoznak, ami nem felel meg a végzettségüknek és tapasztalataiknak, a nyelvi akadályok és a külföldi képzés elismerésének hiánya miatt.

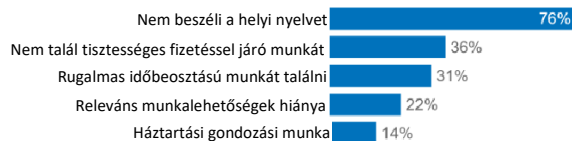
„Két felsőfokú végzettségem is van, vas- és acélöntödei folyamatmérnök és közgazdász, de olyan munkakörben dolgozom, ahol nem alkalmazhatom a szakmámat, mert nem beszélek magyarul. Szeretnék megtanulni magyarul, de munka után már nem marad energiám rá. Heti 5 napot dolgozom, és havonta kétszer plusz egy napot kell dolgoznom szombatonként.”

„Mindenhon szükség van a magyar nyelvtudásra.”

„Nem ismerik el a logopédusi diplomámat.”

10% Munkanélküli menekültek aránya

30. ábra: A munkakeresés során tapasztalt nehézségek (MCQ/N=666)

A felmérés idején a menekültek 10%-a volt munkanélküli. A foglalkoztatás fő akadályai közé tartoznak a nyelvi nehézségek (76%), az alacsony bérek (36%), az összeegyeztethetetlen munkaidő (31%) és a keresett készségeknek való meg nem felelés (22%). További akadályt jelentenek az ellátandó gondozási feladataik, főként a nők által vezetett háztartásokban, valamint a fogyatékossgal élő vagy idősebb menekültek gondozása, a rájuk háruló feladatok és a nem elégséges támogatási szolgáltatások miatt.²⁹

A fókuszcsoportos beszélgetéseken tapasztaltak szerint, a középkorú és idősebb menekültek gyakran szembesülnek az életkorukhoz kapcsolódó megkülönböztetéssel a munkaerő-felvétel során. Sok fiatal menekült a korábbi tapasztalat vagy a vezetői engedély hiánya miatti nehézségekről számol be; így többnyire részmunkaidős vagy nyári munkákat végeznek. A beszámolók szerint a szakképzés Magyarországon költséges és nem elérhető a fiatal menekültek számára. A fogyatékossgal élő vagy krónikus állapotú menekültek gondozói gyakran nem tudnak dolgozni, a gondozási feladatok és az alternatív gondozási lehetőségek hiánya miatt.

„Nem tudunk dolgozni, mert a szüleinkről kell gondoskodunk... de én dolgozni akarok!”

A roma résztvevők a megkülönböztetés miatti problémákat vetették fel, olyan területeken, ahol képzettek és szakértelemmel rendelkeznek, mint például az építőipari munkák.

„Az ukrán romák vannak a legrosszabb helyzetben az építőiparban, az alvállalkozók alvállalkozóinak dolgoznak papírok nélkül, és a legnehezebb munkákat végzik el, a legalacsonyabb bérekért.”

²⁹ E csoport aktívan állást keres, például részmunkaidős vagy távmunka végzést, de nehezen talál megfelelő munkaidejű pozíciót.

Munkaerőpiaci trendek és összehasonlítások

31. táblázat: Munkaerőpiaci trendek és összehasonlítások

Mutató	Népesség	Magyarország MSNA 2023 ³⁰	Regionális SEIS 2024	Magyarország SEIS 2024	Nemzeti statisztikák 2024 ³¹
Munkaerő piacon részt vevő	Munkaképes korú	72%	71%	67%	79%
Munkaerő piacon nincs jelen	Munkaképes korú	28%	29%	33%	21%
Foglalkoztatásban áll	Munkaképes korú	66%	64%	61%	75%
Munkanélküli	Munkaerő	9%	9%	10%	4%

Az országos statisztikával összehasonlítva:

- Munkaerő: a menekültek munkaerőpiaci részvétele alacsonyabb, mint az országos átlag (67% szemben a 79%-kal).
- Foglalkoztatás: a hazai foglalkoztatási ráta 75%, ami magasabb, mint a magyarországi SEIS során észlelt arány (61%).³²
- Munkanélküliség: a menekültek körében a munkanélküliségi ráta (9%) magasabb, mint országos szinten (4%). Az eltérést azon kihívások okozzák, amelyekről a menekültek a munkahelykeresés terén beszámoltak, mint például a képességek elismertetése és a nyelvi akadályok.

A régiós adatokkal összehasonlítva, a SEIS a menekültek munkaerőpiaci részvételi arányát Magyarországon kissé alacsonyabbnak mutatja, mint az egész régióban (a munkaerőpiaci részvétel: 67% a 71%-kal szemben; a munkaerőpiacon nem részvétel: 33% a 29%-kal szemben), de hasonló foglalkoztatási és munkanélküliségi rátát mutat.

A lakóhelyelhagyás jelentősen befolyásolta a menekültek foglalkoztatását: a munkaképes korú menekültek 68%-a dolgozott Ukrajnában az elmenekülés előtt, összhangban a Világbank adataival. A foglalkoztatási rátájuk Magyarországon 61%-ra csökkent (átlagosan, a férfiakat és nőket is beleszámítva), és a menekült nők még nagyobb kihívásokkal szembesülnek - csak 59%-uk foglalkoztatott.

³⁰ Az adatok az előző MSNA-ból kerültek újraszámításra, az új régiós módszertanhoz való alkalmazkodás miatt.

³¹ [Központi Statisztikai Hivatal](#): A korcsoport 15-74 év, nem pedig 15-64 év, mint a táblázatban szereplő egyéb számítások esetén.

³² ING THINK economic and financial analysis: [Hungary's labour market shows signs of renewed strength](#), 24/05/2024.

Nem hivatalos foglalkoztatás

A foglalkoztatott menekültek mintegy 32%-a nem hivatalosan végez munkát, hivatalos szerződés hiányában. A fókuszcsoport beszélgetéseken megerősítették, hogy ez kiszolgáltatottá teszi őket, mivel a bérüket esetenként nem fizetik ki, vagy ellopják, kizsákmányolják őket, és nincsenek plusz juttatásaik, így pl. betegszabadság sem. A nem hivatalos foglalkoztatás leggyakoribb az olyan szolgáltatásokban, mint a mosás és takarítás, a fodrászat és szépségápolás, a háztartási munka, a művészet, a szórakoztatás és a szabadidős tevékenységek. A magyarországi társadalmi-gazdasági integrációra összpontosító szervezetekkel folytatott megbeszélések alapján úgy tűnik, hogy a nem hivatalos szerződéssel mellett dolgozó menekültek aránya még a jelzettnél is magasabb lehet. Az interjúk során általában alacsonyabb mutatót vallanak be a résztvevők.

Több válaszadó arról számolt be, hogy a rövidebb időre szóló szerződések, az alacsonyabb bérek, a hosszabb munkaidő és a nehezebb feladatok miatt különösen kiszolgáltatott és bizonytalan helyzetben van a munkaerőpiacra való belépéskor.

„Nem hivatalos munkával nem kapjuk meg az eredetileg beígért teljes összeget. Vagy késnek a kifizetéssel.”

„Nem tudok fizetett betegszabadságot kivenni. Ha nem tudok dolgozni menni, nem kapok arra a napra fizetést. Találnom kell valakit aznapra, aki a nevemben dolgozik, és nekem kell kifizetnem.”

Időnként, még szerződéssel való foglalkoztatás esetén is, amikor a menekültek munkahelyi nehézséggel szembesülnek, a magyar nyelvtudás hiánya és a magyar munkajogi jogszabályok nem ismerete miatt nehezen tudják érvényesíteni jogaikat a munkáltatóval szemben, vagy megbeszélni a problémákat a munkatársaikkal.

„Valaki egy „Z” jelet rajzolt a szekrényemre.”

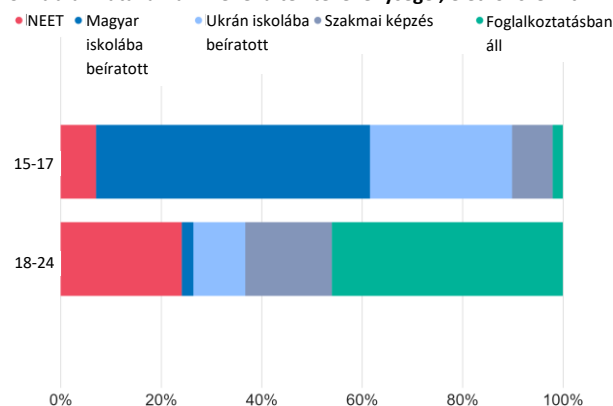
Foglalkoztatásban, oktatásban vagy képzésben részt nem vevők (NEET)

A 15-24 év közötti menekült fiatalok 11%-a tartozik a foglalkoztatásban, oktatásban vagy képzésben részt nem vevők (NEET)³³ kategóriájába, ami hasonló a regionális SEIS eredményekhez (8,5%) és az országos statisztikákhoz (10%).³⁴ A NEET előfordulása az életkorral nő, ahogy a fiatal menekültek áttérnek az oktatásból a munkaerőpiacra.

11% NEET-be tartozó fiatal menekültek aránya

Bár a menekült fiatalok hasonló akadályokról számolnak be a munkakeresés során, mint felnőtt társaik, a diploma és szakértelem elismertetése még fontosabb e korcsoportban, amikor első munkahelyüket keresik a fiatalok.

32. ábra: Fiatal ukrán menekültek tevékenységei, életkor szerint

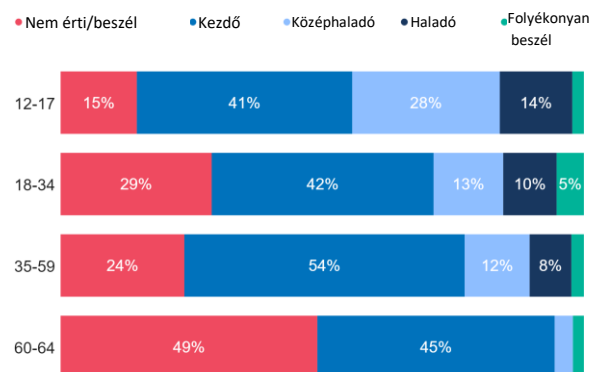
Magyar nyelvtudás

A magyar nyelv ismerete a menekültek magyarországi gazdasági befogadását elősegítő egyik kulcselem. A megkérdezett menekültek között a magyar nyelvtudás változó, felük kezdő szintű nyelvtudással rendelkezik, 1/4-ük egyáltalán nem érti a magyar nyelvet, a többi pedig középfokú vagy haladó, ill. folyékonyan beszélő szinten áll.

A magyarországi ukrán menekültek a régiós átlaghoz képest alacsonyabb nyelvtudással rendelkeznek, valószínűleg a magyar nyelv sajátosságai miatt. Magyarországon a menekültek 24%-a nem érti a helyi nyelvet, szemben a régiós 9%-kal, és csak 16%-uk beszéli középfokon, szemben a régiós 31%-kal. Hasonló mintázatok figyelhetők meg Moldovában és Romániában, a fogadó ország nyelvének bonyolultsága miatt az ukrain menekültek számára.

A nyelvtudás aránya az életkorral csökken, a 12-17 éves korosztályban magasabb szintű a középfokú, haladó és folyékony nyelvtudás, ami aztán folyamatosan csökken, és a 60-64 éves korosztályban a legalacsonyabb. Ennek megfelelően, a nyelvet nem értők vagy a kezdő szinten lévők aránya a 12-17 éves korcsoportban 15%-ról a 60-64 éves korcsoportban 49%-ra nő. Fontos megjegyezni, hogy a válaszadók a háztartás többi tagjának nyelvtudás szintjét is maguk értékelték.

33. ábra: Magyar nyelv ismerete korcsoportonként [N=1 273].

³³ Ez azt jelenti, hogy nem járnak magyar iskolába, nem állnak foglalkoztatásban, nem vesznek részt szakmai képzésben. Ebbe nem számít bele az ukrán távoktatásban való részvétel.

³⁴ [Trading Economics: Hungary - Share Of Youth Not In Education, Employment Or Training](#)

GAZDASÁGI KAPACITÁS

A háztartások jövedelme és gazdasági kapacitása

A menekült háztartások jövedelme elsősorban foglalkoztatásból származik (munkabér, 80%), a fennmaradó részt pénzutalások (10%), szociális védelmi juttatások (9%) és a humanitárius segélyek (1%) teszik ki.³⁵ Ily módon, az alulfoglalkoztatottság, a munkaerőpiaci részvétel hiánya és a munkanélküliség nagymértékben befolyásolják a menekült háztartások jövedelmi szintjét, tekintettel a foglalkoztatásból származó jövedelem fontosságára az átlagos jövedelem összetételében.

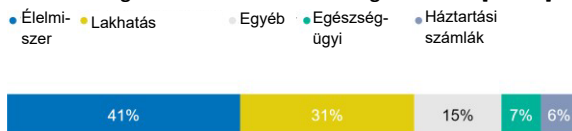
34. ábra: A háztartások jövedelmének átlagos összetétele, forrás szerint [N=456].

73% Az országos átlag alatti jövedelemmel rendelkező menekült családok aránya

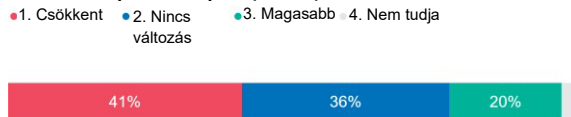
A felmérés adatai szerint, a menekültek háztartásonkénti átlagos havi jövedelme kb. 181 000 Ft (452 Euró).³⁶ Az háztartások átlagjövedelme országosan kb. 250 000 Ft (625 Euró).³⁷ Összehasonlításként, a menekült családok jövedelmének közel 73%-a az országos átlag alatt van.

35. ábra: Átlagos háztartási kiadások kategóriáinként [N=600]

A háztartási kiadások fő területei: az élelmiszerek (41%), a lakhatás (31%), az egészségügy (7%) és a számlák (6%).³⁸

36. ábra: A háztartások vásárlóereje az első Magyarországon töltött hónapokhoz képest (N=794)

A menekült háztartások alacsony jövedelmi szintje jelentősen akadályozza őket a mindennapi pénzügyi szükségleteik kielégítésében. Ez a nehézség időarányosan fokozódik, tehát különösen azokat érinti, akik több mint két évvel ezelőtt érkeztek. Ténylegesen a háztartások 41%-a jelezte, hogy most kevesebb árut és szolgáltatást engedhet meg magának, mint amennyit a lakóhelyük elhagyását követő első hónapokban megengedhetett magának. Ez az adat összhangban van a régiós átlaggal (40%), és kétszerese a 2023. évi magyarországi MSNA-ban rögzítettnek (20%).

Szegénység és jövedelmi egyenlőtlenségek

Az adatok a menekült háztartások gazdasági kiszolgáltatottságát mutatják Magyarországon, amikor a menekültek jövedelme a szegénységi küszöbrel kerül összehasonlításra.³⁹

36% A szegénység kockázatának kitett menekült családok aránya

A menekült háztartások 36%-át fenyegeti szegénység, a rendelkezésükre álló jövedelem a szegénységi küszöb alatt van. A menekültek szegénységi rátája jelentősen magasabb, mint az országos átlag, ami kicsivel 9% alatt van. Ez egyben a jövedelmi szintek közötti jelentős eltéréseket tükrözi.

³⁵ Ez a számítás nem tartalmazza azon válaszokat, amelyek hiányosak vagy nem tartalmaznak jövedelem adatokat, vagy ahol a jövedelem 0 volt. Nem tartoznak ide továbbá a közvetett jövedelemformák, mint például a magyar kormány által a lakásszolgáltatóknak fizetett lakhatási támogatások, vagy az ingyenes/támogatott szállások egyéb formái.

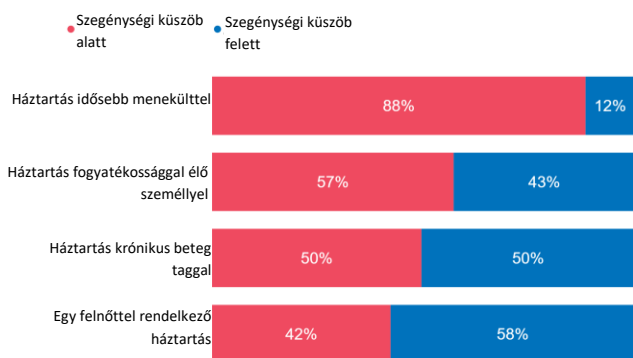
³⁶ A jövedelmek a háztartásonkénti súlyszám alkalmazásával (Eurostat-módszer) kiegyenlítésre kerültek, hogy összehasonlítható legyen az országos átlaggal.

³⁷ Az Eurostat 2023. évi adatai, 3,9%-os átlagos éves fogyasztói árindex-szel korrigálva, 2024. június-júliusra.

³⁸ A számítás olyan válaszokat is tartalmaz, ahol a kiadás 0 volt.

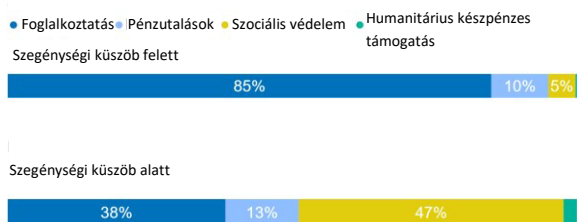
³⁹ A felmérésben az általánosan használt szegénységi küszöb kerül alkalmazásra, ami a fogadó ország népessége medián értékének 50%-a alá eső jövedelemként kerül kiszámításra, az UNHCR [Segítő kezek – A társadalmi-gazdasági adatok ügynökségek közti feltárása \(2024. április\)](#) című jelentés szerint.

37. ábra: Szegénységi kockázatnak kitett háztartások, a veszélyeztetettség típusa szerint [N=572]

Az olyan háztartásokat, amelyekben idősebb menekült (88%), fogyatékossgal élő ember (57%) vagy krónikus beteg (50%) él, valamint az egy keresővel rendelkező háztartásokat (42%) fokozottan fenyegeti a szegénység kockázata.

38. ábra: A háztartás jövedelmének átlagos összetétele, forrás és szegénységi szint szerint [N=456]

A menekült háztartások jövedelmi összetétele a szegénységi küszöb felett és alatt jelentősen eltér. A menekült családok pénzügyi stabilitásának kulcsa a rendszeres foglalkoztatás; utóbbi a jobb helyzetű családok teljes jövedelmének 85%-át teszi ki, míg az alacsonyabb keresetűeknél ez az arány csupán 38%. Ez részben a családok eltérő összetételéből adódóan, a magasabb munkaerőpiacon való részvétellel (80% a 54%-kal szemben), és ezen családok sokkal magasabb foglalkoztatási arányával (75% a 38%-kal szemben) magyarázható.

A szociális védelmi juttatások és a humanitárius szervezetektől származó pénzbeli támogatás jelentősége kiemelkedő a szegénységi küszöb alatt élő családok jövedelemösszetételében. Bár ez rávilágít a szegénységi küszöb alatt élő családokat támogató alapvető intézkedések döntő szerepére - mely családok e nélkül még rosszabb helyzetben lennének - az elégtelen voltukat is jelzi, mivel az ilyen háztartások továbbra is küzdenek alapvető szükségleteik kielégítésével.

Megküzdési stratégiák az alapvető szükségletekkel és az élelmiszerekkel kapcsolatban

49% Az alapvető szükségletek kielégítése érdekében megküzdési stratégiát alkalmazó családok aránya

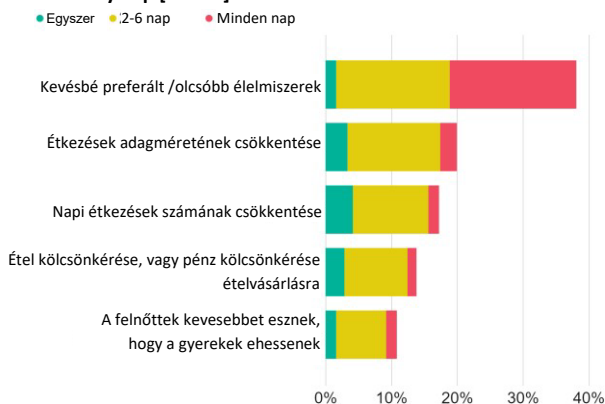
A háztartások pénzügyi erőforrásainak szűkössége miatt a háztartások közel fele (49%) alkalmaz megküzdési stratégiákat alapvető szükségleteik kielégítésére, mint például a megtakarítások felélése, az alapvető kiadások csökkentése, vagy a magas kockázatú munkák elvállalása. 23%-uk alkalmaz válságkezelési stratégiát, például megtakarítások elköltését, 22%-uk stresszkezelési stratégiát, például az alapvető egészségügyi és oktatási kiadások csökkentését, termelőeszközök értékesítését, és 4%-uk vészhelyzeti megküzdési stratégiát, például ház vagy föld eladását, megalázó, nagy kockázatú vagy illegális munkák vállalását.

39. ábra: Háztartások megoszlása a megélhetéssel kapcsolatos negatív megküzdési stratégiák típusa szerint, amit az alapvető szükségleteket fedező erőforrások hiánya okoz [N=795].

Az élelmiszerekre összpontosítva, a családok 12%-a számolt be arról, hogy nehézségekbe ütközik az elegendő élelem biztosítása során. Az élelmiszeri szükségletek és az erőforrások hiánya miatt a küszködő menekült családok elkezdtek kevésbé preferált ételekre támaszkodni, illetve élelmiszert, vagy pénzt kölcsönkérni élelmiszer vásárlásra, gyakran hetente többször is.

40. ábra: Élelmiszerekhez való hozzáférésre alkalmazott stratégiák - heti hány nap [N=445]

Szociális védelem terén nyújtott támogatás

A folyamatos kihívások ellenére, a menekült háztartások 54%-a nem részesül szociális védelmi juttatásban. Ez a 36%-os régiós átlag felett van. Azok közül, aki részesülnek ilyenben, 36% kizárólag a magyar kormánytól kap segítséget, míg 6% élvezi mind a magyar, mind az ukrán kormány támogatását, 4% pedig kizárólag az ukrán kormány segítségére támaszkodik.⁴⁰

41. ábra: Az elmúlt 30 napban szociális védelmi juttatást kapott háztartások [N=795].

Kiemelt szükségletek

94% A családok kiemelt szükségleteinek aránya

A legtöbb menekült (94%) arról számolt be, hogy legalább egy kiemelt szüksége van, ami azt mutatja, hogy a magyarországi menekült népesség továbbra is jelentős nehézségekkel küzd. A megjelölt kiemelt szükségletek az egészségügyi szolgáltatások (37%), a lakhatás (36%) és az élelmiszer (35%), amit a gyógyszerek, a nyelvtanfolyam és a foglalkoztatási támogatás követnek. Ez megerősíti, hogy folyamatosan szükség van az alapvető segítségnyújtásra azokon területeken, amelyek az integrációt és ellenállóképességet elősegítik, támogatják a menekülteket az önállóság felé való elmozdulásban, és csökkentik a segélyektől függést.

42. ábra: Az öt leggyakoribb kiemelt szükséglet [MCQ/N=749].

A kiemelt szükségletekkel rendelkező háztartások száma Magyarországon az idő múlásával nőtt. A tavalyi MSNA-ban a háztartások 73%-a jelezte, hogy legalább egy kiemelt szüksége van. Az előző évekhez képest figyelemre méltó elmozdulás történt: 2023-ban a foglalkoztatási és nyelvtanfolyamok voltak előtérben, míg 2024-ben egyre inkább az egészségügyi igények kerültek a középpontba.

A válaszadók között továbbra is a lakhatás és az étkezés a leggyakrabban említett kiemelt szükséglet, a korábbi évekkel összhangban.

Az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés, mint elsődleges szükséglet növekedése a menekült körében, több tényezőnek is betudható. Először is, a krónikus betegségben szenvedő taggal (46%) és az idősebb tagokkal rendelkező családok (25%) magas aránya a válaszadók körében magas egészségügyi szükségleteket jelent. Ezen kívül, a lakóhelyelhagyás elhúzódó időtartama új egészségügyi szükségletek kialakulásához, vagy az Ukrajnában megkezdett ellátás folytatásának nehézségeihez vezethet, amit tovább súlyosbít az egészségügyi szolgáltatókhoz való hozzáférés korlátozottsága. Másodsor, az ukrán nyelvű válaszadók az orvosi ellátáshoz való hozzáférés során kihívásokkal szembesülnek, mivel a nyelvi akadályok megnehezíthetik az egészségügyi rendszerben való hatékony navigálásukat.

A régiós összehasonlítás is azt jelzi, hogy a magyarországi válaszadók körében magasabb a kiemelt szükségletek aránya (94% a 84%-hoz képest), ez az egyik legmagasabb arány a régióban. Az egészséghez kapcsolódó szükségletek az elsődlegesen jelzettek az egész régióban, hasonló gyakorisággal (36% a 37%-kal szemben), ezt követi a lakhatás, az élelmiszer, a foglalkoztatás és a gyógyszerek. A nyelvi igények Magyarországon magasabbak, mint a régiós átlag.

⁴⁰ Nyugdíj, fogyatékkal élő személyek állami szociális támogatása, munkanélküli segély, születési támogatások. Magyarország: Társadalmi-gazdasági felmérés 2024.

Társadalmi-gazdasági integráció támogatása

A társadalmi-gazdasági integráció területén, a válaszadók a szociális támogatáshoz (59%), a nyelvoktatáshoz (54%), a munkaközvetítéshez (37%), az egyéni tanácsadáshoz való hozzáféréshez (24%), és a készségek elismertetésére (19%) való igényt emelték ki. A munkavállalási engedéllyel rendelkező menekülteknél ettől némileg eltérőek a társadalmi-gazdasági integrációs igények, mivel gyakrabban van szükségük támogatásra a pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés, és a továbbképzési lehetőségek terén, mint pl. a megfelelő állás megtalálásához vagy a szaktudásuk elismertetéséhez.

43. ábra: A társadalmi-gazdasági integrációhoz szükséges támogatás fő területei [N=771]

Pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés

A válaszok szerint, a menekültek 67%-a hozzáfér Magyarországon pénzügyi szolgáltatásokhoz, például bankszámlához, akár személyesen, akár családtagon keresztül. E hozzáférés elengedhetetlen a gazdasági stabilitás növeléséhez és a jövedelmek hatékony kezeléséhez. Magyarországon egyes bankok az ATM-eikben használt ukrán bankkártyáknál elengedik a tranzakciós díjat, és egyes kijelölt fiókokban vállalják az ukrán hrvnya forintra váltását. Nincs érvényben olyan szabályozás, ami megakadályozná, hogy az Ukrajna megszállt területéről érkező személyek bankszámlát nyissanak.

EGÉSZSÉG

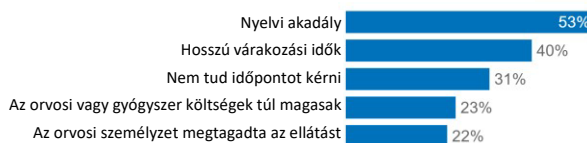
Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés területén tapasztalt kihívások

A megkérdezett menekültek 27%-a számolt be krónikus betegségekről és 5%-uk fogyatékoságról. Az összes háztartás 2%-ában van terhes vagy szoptató nő.⁴¹

22% Az elmúlt 30 napban nem tudott hozzáférni a szükséges egészségügyi ellátáshoz

Az egészségügyi problémákkal küzdő menekültek 22%-a számolt be arról, hogy nem jut orvosi ellátáshoz Magyarországon. Az elsődleges akadályok: a nyelvi akadály (53%), a hosszú várakozási idő (40%), valamint az időpont egyeztetésre (31%) és az orvosi díjak megfizetésére való képtelenség (23%). Ezen kívül, minden 5. menekült tapasztalta, hogy az egészségügyi személyzet megtagadta az ellátást, vagy nem tudott abban segíteni, hogy hová forduljon segítségért.

44. ábra: Az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés akadályai [MCQ/N=111].

Jelentős különbségek vannak az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés során a nemi és a társadalmi különbségek területén. Jelentős nemek közötti különbség figyelhető meg, mely alapján az elmúlt 30 nap során az egészségügyi ellátásra szoruló nők 25%-a nem tudott hozzáférni az egészségügyi ellátáshoz, szemben a férfiak 15%-ával. A krónikus betegségben szenvedők és az egészségügyi ellátáshoz hozzáférni nem tudó idősebb menekültek aránya hasonló a teljes átlaghoz. Ellenben eltér a fogyatékosággal élő menekültektől, ahol 40% nem tudta megkapni a szükséges ellátást.

Több fókuszcsoporthoz is felvetették a magyar nyelv ismeretét az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés akadályaként, mivel egyes menekültek nehezen tudnak orvosi vizsgálatra időpontot foglalni,

⁴¹ Az adatok háztartásra bontva is bemutatásra kerülnek, a demográfiai jellemzők rész alatt: a válaszadók 46%-a számolt be egy vagy több krónikus betegségben szenvedő tagról a háztartásában, 10%-uk pedig egy vagy több fogyatékosággal élő tagról.

és nem tudnak hatékonyan kommunikálni megbízható tolmácsolási szolgáltatások nélkül.

„A kérdésem két perc alatt megoldható lett volna, ha lett volna tolmácsolásom.”

Még ha rendelkezésre áll is tolmács, a problémák továbbra is fennállnak; például egyes menekülteknél megtagadták az időpont kérését, amikor a tolmács hívta őket, vagy fordítás nélkül kellett az orvosi vizsgálatokat elvégeztetniük, mert a hosszú sor miatt az igénybe vett tolmácsnak el kellett mennie, mielőtt az orvoshoz bejutottak volna.

„Ha a tolmács telefonon keresztül fordít, az orvos elutasítja az időpont kérését.”

Konzultációk alapján a menekülteknek nyújtott ingyenes tolmácsolási szolgáltatások szűkösek, és az egészségügyi személyzet számára rendelkezésre álló 1812-es ingyenes tolmácsolási segélyvonal csak korlátozottan ismert. Sőt, néhány menekült esetenként a helyi egészségügyi szolgáltatók által tanúsított empátia hiányáról számolt be: néhány idősebb fókuszcsoport-résztevő a helyi orvosokat kevésbé türelmesnek és kedvesnek érezte az ukrán menekültekkel szemben, a magyar betegekhez képest; és néhány fiatal roma anya a kórházi személyzet diszkriminatív hozzáállásáról számolt be a szülést követően.

Ezen akadályok miatt néhány menekült, különösen az idősebbek, kénytelen volt elhanyagolni a rendszeres ellenőrzéseket és szűrővizsgálatokat, amelyek megakadályozhatnák a súlyos egészségügyi állapotok kialakulását, főként az érzékenyek ítélt egészségügyi problémák, például a menopauza vagy a prosztatarák esetén, amelyeket a menekültek különösen nehezen tudnak megvitatni a helyi orvosokkal. A menekült családok átlagos havi egészségügyi kiadása 21 000 Ft, ami közel azonos a magyar kormány által a menekültek alapvető megélhetési költségei fedezésére biztosított anyagi támogatással (havi létfenntartási juttatás). A fogyatékossgal élő, krónikus betegségben szenvedő vagy az idősebb tagokkal rendelkező családoknak

sokkal magasabb egészségügyi kiadásokkal kell szembenéznük. A fogyatékossgal élő menekültekkel élő családok átlagosan 29 000 Ft-ot költenek havonta - 34%-kal többet, mint az átlagos menekült háztartás. Ehhez hasonlóan, egy krónikusan beteg menekültekkel együtt élő háztartások egészségügyi kiadásai 15%-kal növekednek. Ez jól szemlélteti a kiszolgáltatott csoportokra nehezedő aránytalan pénzügyi terheket, és az egészségügyi költségek csökkentéséhez szükséges célzott pénzügyi támogatáshoz való hozzáférés szükségességét.

Az idősebb személyeket, a fogyatékossgal élő vagy krónikus beteg menekülteket is magában foglaló fókuszcsoportos beszélgetések során megerősítést nyert, hogy e csoportok több akadállyal is szembesülnek az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést illetően Magyarországon, beleértve a magas gyógyszer költségeket, az egészségügyi szakemberek tájékoztatatlanságát a menekültek jogosultságait illetően, és a menekültek adatai rögzítésének nehézségeit a magyar egészségügyi felhőrendszerben (EESZT).

„Az orvos megérti és tudja, hogy érvényes státusszal rendelkezem, a számítógépes rendszer viszont nem.”

„Sok orvos felküldi a felhőbe az adatokat, de nem tudok hozzájutni a gyógyszerhez (a gyógyszertárban).”

„TAJ számot kértek, és mi mondtuk, hogy az ideiglenes védelem egészségbiztosításnak számít. Telefonon tanácsot kértek és leellenőrizték, és szerencsénk volt, mert elfogadták.”

A krónikus beteg menekültek késedelmet szenvednek a rendszeres orvosi időpontok foglalása, a vizsgálatok elvégzése vagy a receptek kiváltása területén az állami egészségügyi rendszerben, ami különösen problematikus a folyamatos ellátásra szorulóknak számára.

Sok menekült, aki ilyen kihívásokkal szembesül, és nem tudja megfizetni a magánegészségügyi ellátás költségeit Magyarországon, inkább visszamegy Ukrajnába az orvosi szolgáltatások igénybevételéért, ahol könnyebben részesülhet ellátásban. E látogatások során esetenként másoknak is hoznak gyógyszereket.

„Kivették a pajzsmirigyemet, és agyvérzésem is volt. Általában Ungvárra járok kontrollra, ahol gyorsan el tudok menni orvoshoz. Itt nem megyek orvoshoz.”

Mentális egészség és pszicho-szociális támogatás (MHPSS)

Az elmúlt hónapban minden 5. menekültnek (23%) volt szüksége mentális egészségügyi támogatásra, és jelentősen magasabb ez az arány a kiszolgáltattott csoportok körében: a fogyatékossgal élő menekülteknél 53%, a krónikus betegségben szenvedőknél 45%, az idősebb menekülteknél 37%, illetve sokkal magasabb a nők körében (29%) mint a férfiaknál (14%). Az elmúlt hónapban MHPSS-t igénylő személyek közel 10%-a gyermek volt.

58% Az elmúlt 30 napban nem tudta igénybe venni a szükséges MHPSS szolgáltatást

A támogatásra szorulóknak 58%-a azonban nem tudta igénybe venni az MHPSS szolgáltatásokat. E kihívások több női menekültet érintettek, mint férfit (60% az 50%-kal szemben), és ahogy várható, az arány magasabb volt a fogyatékossgal élő menekültek (68%), a krónikus betegségben szenvedők (62%) és az idősebb menekültek (72%) körében.

45. ábra: Mentális egészségügyi és pszicho-szociális szolgáltatások igénybe nem vételének okai [MCQ/N=129].

Az MHPSS támogatás elmaradásának okai közé tartozik a segítségkérés késleltetése saját döntés alapján, abban a reményben, hogy a probléma magától megoldódik, a nyelvi akadály, hogy nem tudják, hova forduljanak, és hogy nincs idejük segítséget keresni. Ezen akadályok arra utalnak, hogy szükség van az ilyen szolgáltatások stigmatizálásának megszüntetésére és tudatosítására ukrán nyelven. A krónikus betegségben szenvedők és idősek többnyire hasonló akadályokról számolnak be, de főként a hosszú várakozási időkkel küzdenek.

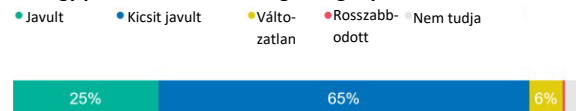
Az MHPSS-szolgáltatásokat igénybe vevők közül a legtöbben az informális támogató rendszerekre támaszkodtak, például barátokra vagy családra (42%), spirituális útmutatásra (32%) és kreatív vagy szabadidős tevékenységekre (31%).

Formális pszichológiai tanácsadást vagy pszichoterápiát 29%-uk vett igénybe, és csak 7%-uk kapott pszichiátriai vagy gyógyszeres támogatást. Oktatási intézményekben e szakmai szolgáltatások kevésbé voltak elérhetőek, a válaszadók csupán 2%-a kapott ilyen helyeken támogatást.

Az adatok azt sugallják, hogy a legtöbb ember jobban érzi magát, ha a családi közösségtől, társaitól, egyházától stb. kér támogatást, mint szakembertől (valószínűleg a megbélyegzés és más akadályok miatt). A régiós megfigyelésekkel összhangban ez azt jelenti, hogy az embereknek csak egy kisebb része dönt úgy, hogy szakmai szolgáltatásokat keres, ha képes a közösségen belül segítséget kapni.

A válaszadók 90%-a számolt be javulásról e szolgáltatások igénybevételét követően (enyhe javulás 65%, jelentős javulás 25%), 6%-a szerint nem változott az állapota és kevesebb, mint 1%-a szerint az állapota romlott.

46. ábra: A mentális jólét változása mentális egészségügyi és/vagy pszicho-szociális támogatás igénybevétele után

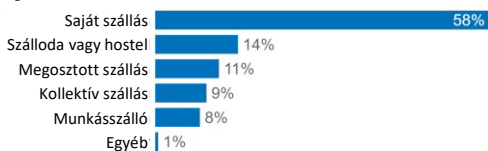
A menekültek a formális és informális MHPSS támogatás együttes igénybevétele után a javulás egyértelmű jeleit mutatták (37%), aminek aránya csak formális támogatás után 35%, illetve kizárólag informális támogatás után 21% volt.

LAKHATÁS

Lakhatási és bérleti helyzet

A felmérés idején a válaszadók 58%-a magán szálláshelyen, 14%-a szállodában vagy diákszállón, 11%-a közös használatú magán lakóhelyen, 9%-a kollektív szálláson és 8%-a munkásszállón lakott.

47. ábra: A háztartás milyen típusú lakóhelyen lakik [N=792].

A 2024. évi adatok a kollektív szálláshelyekre befogadott menekültek számának folyamatos csökkenését (14%-ról 9%-ra) és a magánszálláshelyek számának növekedését (43%-ról 58%-ra) mutatják, ami a korábbi magyarországi MSNA-ban látható trendet erősíti. Bár a váltás a menekültek hosszabb távú lakhatás biztosítására irányuló erőfeszítéseit tükrözi, fontos azt is megjegyezni, hogy a 2023-as adatok azt megelőzően kerültek begyűjtésre, hogy a kormány a támogatott lakhatást a kiszolgáltatott csoportokra korlátozta volna, ami miatt a kollektív lakhatási lehetőség lecsökkent. Ezen kívül, a 2024. évi adatoknál az eltolódás oka lehet, hogy a menekültek korlátozottabban értek hozzá a kollektív szálláshelyekhez. A magán- és megosztott szálláshelyeken tartózkodó menekültek aránya a regionális átlaghoz igazodik (58% a magánszálláshelyeken és 11% a kollektív szálláshelyeken).

48. ábra: A szálláshelyért való fizetési módok [N=786].

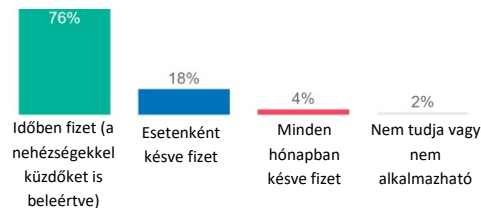

Bár a háztartások 51%-ának sikerült önállóan fedeznie bérleti díját és közüzemi költségeit, 34%-uk teljes mértékben külső segítségre szorult, amibe beleértendő az állami támogatás (23%), a munkáltatói segítségnyújtás (7%) és az ingyenes befogadás (4%). Ez azt jelzi, hogy jelentős részben támaszkodnak a bérletéhez nyújtott pénzügyi támogatásra, ami kockázatot jelent, ha ezek a támogatási mechanizmusok lecsökkennek. Ezen túlmenően, a háztartások 14%-a megosztja a költségeket másokkal, ami kiemeli a közösségi hálózatok kritikus szerepét a lakhatás fenntartásában, illetve sok menekülnél a potenciálisan bizonytalan életkörülményekre (túlzsúfoltság) mutat rá.

2024-ben már úgy tűnik, hogy több menekült tudta fedezni saját maga a teljes lakhatási költségeit (a 2023-as 33%-ról 51%-ra nőtt ez az arány), és a költségek másokkal való megosztása is nőtt (5%-ról 14%-ra), miközben kevesebben támaszkodtak teljes mértékben külső támogatásra (a 2023-as 61%-ról ez 2024-re 34%-ra csökkent).

A régiós átlaghoz képest Magyarországon valamivel alacsonyabb az olyan menekültek aránya, akik maguk fedezik a költségeket (51% az 57%-hoz képest a régióban), és többen támaszkodnak külső segítségre (34% a 20%-hoz képest).

49. ábra: A lakbérfizetési nehézséggel küzdő háztartások [N=446].

Bár a háztartások 76%-a azt jelezte, hogy időben fizeti a bérleti díjat, 22%-uk csak késésekkel tudott fizetni, ami, ha továbbra is fennáll, veszélybe sodorhatja a lakhatás biztonságát. Ez pénzügyi gondokat jelez sok menekülnél, ahol az időben való fizetés kritikus a lakhatás stabilitása szempontjából.

A menekültek mintegy 69%-a rendelkezik hivatalos írásos bérleti szerződéssel, ami némi jogi védelmet ad. 28%-uknak azonban csak szóbeli megállapodása van, 2%-ukkal nem kötöttek szerződést, és 1%-uk nem határozta meg a megállapodás típusát. A háztartások közel 1/3-ánál nincs írásbeli megállapodás, ami kiszolgáltatottá teszi őket a tulajdonosok egyoldalú változtatásaival és esetlegesen kizsákmányoló viselkedésével szemben.

A fókuszcsoportos beszélgetések alapján, a magán szálláshelyet kereső menekültek számára az elsődleges kihívás a magas bérleti díj, ami miatt gyakran arra kényszerülnek, hogy rosszabb életkörülmények közt éljenek, kevesebb szolgáltatással rendelkező peremterületeket válasszanak, vagy gyakran kell költözniük.

„Szörnyű a szállásom: Nem érzem magam biztonságban a környéken”.

Különösen az idősebb menekültek szenvednek a megfizethető lakásárak hiánya miatt, különösen akkor, ha nem felnőtt gyermekekkel élnek, és csak az Ukrajnából származó szűkös nyugdíjukra támaszkodhatnak.

„A körülmények rosszak, szinte egy pincében lakunk. Ukrajnából kapok nyugdíjat, így az itteni államtól nem kapok menekültellátást. Semmire sincs pénzünk.”

Emellett egyes tulajdonosok a jelzések szerint diszkriminálják is az ukránokat, különösen a kisgyermekeseket, és elutasítják a bérleti szerződés megkötésének lehetőségét, a fizetéshez kapcsolódó aggályok, és a tartózkodás törvényes időtartamának korlátozása miatt, megakadályozva, hogy a menekültek a segítségnyújtóktól pénzügyi támogatáshoz jussanak, még akkor is, ha azok rendelkezésre állnának.

„Megtagadták a bérletet, mert van két 6 éves gyereke, és dolgozom is. Emiatt nagyon nehéz volt szállást találni.”

„Nincs bérleti szerződés, ezért emiatt nem tudunk egyes szervezetekhez fordulni anyagi támogatásért”.

Még akkor is, ha rendelkeznek hivatalos bérleti szerződéssel, a menekültek gyakran attól tartanak, hogy elveszítik a szállásukat, ha megpróbálják jogaikat érvényesíteni vagy a vitákat rendezni.

A fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések résztvevői azt javasolták, hogy a szervezetek nyújtsanak több támogatást a menekültek részére a magán szálláshelyek megtalálása és biztosítása terén, a nyelvi akadályok leküzdését is beleértve.

„Jó lenne, ha lenne egy személy vagy szervezet, aki segítene a keresésben.”

A hosszú távú lakhatásterületén tapasztalt bizonytalanság

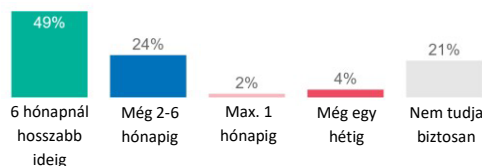
A lakhatás hosszú távú biztonsága sokak számára továbbra is kérdéses; míg a háztartások közel fele még több mint 6 hónapig, addig 24%-a csak 2-6 hónapig maradhat, 21%-a bizonytalan a lakhatási megállapodás időtartamát illetően és 6%-uk csak rövid távú megállapodással rendelkezik (1 hét és 1 hónap között).

Bár 84%-uknál nincs azonnali felszólítás a távozásra, 14%-uk beszámolt a tulajdonosok általi ilyen nyomásról,

és ezáltal fenyegeti őket egy újabb lakhely felkutatására való kényszerülés veszélye, vagy sürgősségi lakhatási támogatásra szorulnak rá (2% nem tudja). Azok közül, akik arról számoltak be, hogy nyomás alatt állnak a szálláshely elhagyását illetően, 47% említette a szálláshely bezárását, a szállásadói program befejeztét (20%), hogy a tulajdonos nem kívánja a bérleti szerződést meghosszabbítani (17%), a jelenlegi szállásprogramok kiszámíthatatlanságát (13%), a növekvő megélhetési és közüzemi költségeket (10%), a tulajdonos vagy a közösség felé fennálló feszültségeket (10%), vagy hogy a továbbiakban nem jogosultak az államilag biztosított lakhatásra (3%).

Jelentősen nőtt azon háztartások száma, akik nyomás alatt állnak jelenlegi szálláshelyük elhagyását illetően, a 2023-ban tapasztalt 1%-ról ez 2024-ben 14%-ra nőtt. A jelenlegi adatok a régiós átlagnak megfelelőek (12%).

50. ábra: A jelenlegi szálláshelyen való tartózkodás maximum időtartama [N=773].

Emellett, a tartózkodás lehetséges időtartamához kapcsolódó aggályokon túl, a menekült háztartások 28%-ának más problémája is van jelenlegi szálláshelyével. A fő problémák közé tartozik a privát szféra hiánya (46%), az elkülönített zuhanyzók és WC-k hiánya (42%), és hogy nem lehet ételt főzni vagy tárolni (22%).

A magán szálláshelyen élő háztartások kevésbé valószínűleg jeleznek ilyen problémákat (15%), azokhoz képest, akik más háztartásokkal osztják meg szálláshelyüket (az arány 35% a kollektív szálláshelyeken, 58% a más családokkal megosztott magán szálláshelyeken), ami a túlszűfoltághoz kapcsolódó problémákra utal.

Ezen kívül, a háztartások 8%-a küzd téliesítési problémákkal, főként a nem megfelelő szigeteléssel (83%), az elégtelen vagy hiányzó fűtéssel, (20%), vagy a melegvíz hiányával (13%).

51. ábra: A jelenlegi szálláshoz kapcsolódó problémák [MCQ/N=218].

A kollektív menedékhelyeken tartózkodó egyes menekültek, akik részt vettek fókuszcsoportos beszélgetéseken, általában véve elégedettek voltak az életkörülményeikkel, míg mások olyan problémákkal szembesültek, mint a túlszűfolttság és a lopás.

„12 emberrel éltünk egy szobában, mindenki lebetegedett, lopások voltak.”

A fogyatékkal élők vagy a krónikus betegségekben szenvedők sajátos kihívásokkal szembesülnek, például nehezen tudnak megfelelően táplálkozni a kollektív szálláshelyeken, ahol készételeket biztosítanak a számukra, és nem tudnak maguknak főzni.

„Idős anyukámnak nincsenek már fogai, nem tudja megenni az itt főzött ételeket. A fenntartó azt javasolta, hogy vegyek egy turmixgépet.”

Aggályok merültek fel ahhoz kapcsolódóan is, hogy a menedékhelyet kezelő szerveknél nincs átláthatóság a jogosultságokat és a szálláshelyre vonatkozó szabályokat illetően.

Az adatgyűjtésre 2024. június hónapban és július elején került sor, azt megelőzően, hogy júliusban jelentős szakpolitikai változás került volna bejelentésre. E változás, ami 2024. augusztus 21-én lépett hatályba, a magyar kormány által csak az ukrainai „háború sújtotta területekről”, tehát a felmérés készültkor 13 meghatározott ukrainai területről, származó menekültek részére engedélyezi az államilag támogatott szálláshelyek igénybevételét.

Ily módon, a megállapítások e politikai szemléletváltás lehetséges hatását nem veszik figyelembe.

KÖVETKEZTETÉSEK

A 2024. évi Társadalmi-gazdasági felmérés (SEIS) átfogó ágazatközi tájékoztatást nyújt a menekültek szükségleteit és az általuk tapasztalt kihívásokat illetően, különösen az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés, a társadalmi-gazdasági befogadás és a magyar társadalomba való integráció területein.

A SEIS megállapításai alapján, az alábbi ajánlások célja a humanitárius beavatkozások hatékonyságának javítása, az ukrán menekültek magyarországi társadalmi-gazdasági integrációjának támogatása, a menekült lakosság változó igényeinek kezelése, valamint a 2025-2026. évi Menekültügyi Reagálási Terv (RRP) kialakításához való információ szolgáltatás.

1. A magyarországi humanitárius programok megtervezésekor fontos figyelembe venni az ukrán menekültek demográfiai profilját, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévők, például gyermekek, krónikus betegségben szenvedő vagy fogyatékossgal élő személyek, női családfelelősként vezetett háztartások előfordulásának gyakoriságát. A szolgáltatásoknak befogadónak, életkorra és nemre figyelemmel kell lenniük. A kiszolgáltatottság szintjétől függően, valamennyi menekült számára átfogó állami szociális biztonsági hálónak kell rendelkezésre állnia. A humanitárius segítségnyújtó szervezetek átmenetileg ki tudják egészíteni az állami támogatást az alapvető szükségletek kielégítésével küzdő személyek célzott támogatásával, ezáltal csökkentve a negatív megküzdési stratégiákra való támaszkodást.
2. A szociális védelemhez való hozzáférés javítása érdekében, minden menekült, ideiglenes védelmi és más jogi státusszal rendelkező személy hozzáférést kell, hogy tudjon férni az átfogó jogi védelemhez és a jóléti szolgáltatásokhoz. Ebbe beleértendő a jogi státuszokhoz kapcsolódó jogok és jogosultságok egyértelmű közlése, az ellátásokban, a lakhatási lehetőségekben és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférésben bekövetkező változásokról való tájékoztatás, a nők szexuális és reprodukciós egészséghez való hozzáférése, és a mentális egészségügyi támogatás is. Alternatív kommunikációs csatornákat kell biztosítani az idősebb menekültek és a fogyatékossgal élők számára, akik nem tudják a digitális platformokat kezelni.

Ezenkívül elengedhetetlen a platformokon közzétett információk megbízhatóságának nyomon követése és a félrevezető információk megbízható forrásokból származó információk általi helyettesítése.

3. Kulcsfontosságú, hogy a speciális, nemi alapú erőszak elleni védelemmel kapcsolatos szolgáltatások hozzáférhetőek legyenek, és kulturális érzékenységet figyelembe véve tudatosításra kerüljenek. Kiemelendő a hosszabb távú támogatási lehetőségek, például a pszicho-szociális támogatás vagy a jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférés. Továbbá fontos áthidalni a szolgáltatásokban tapasztalt hiányosságokat és biztosítani azt, hogy a túlélők a megbélyegzéstől való félelem, illetve nyelvi akadályok nélkül hozzá tudjanak férni a szükséges ellátáshoz.
4. Erősíteni kell a menekültek gyermekeinek magyarországi gyermekvédelmi szolgáltatásokhoz való hozzáférést, aminek érdekében az ideiglenes védelmi státusszal rendelkező gyermekeket teljes mértékben integrálni kell a hazai gyermekvédelem kereteibe, ezzel biztosítva, hogy ugyanolyan védelemben részesüljenek, mint a magyar állampolgárok és más nemzetközi védelmet élvező személyek. Ez jogszabálymódosításokkal vagy adminisztratív irányelvekkel érhető el, ami az ideiglenes védelmi státusszal rendelkező személyekre is kiterjeszti a gyermekvédelmi törvény hatályát. Ezen túlmenően, a gyermekvédelmi szolgáltatóknak, a szociális munkásoknak, oktatóknak és gyámoknak is beleértve, célzott képzést kell biztosítani az ideiglenes védelmi státusszal rendelkező gyermekek jogaira és szükségleteire vonatkozóan.
5. Növelni és bővíteni szükséges a nyelvi támogató programokat az integráció megkönnyítése érdekében, mivel a legtöbb menekült esetében a nyelvtudás hiánya továbbra is jelentős akadályt jelent a társadalmi-gazdasági integráció tekintetében, különösen a felnőttek körében, akik alacsony vagy semmilyen magyar nyelvtudással nem rendelkeznek. Az akadályok leküzdéséhez elengedhetetlen a felnőtteknek szóló nyelvtanulási programok, az egészségügyi és államigazgatási eljárásokban való tolmács szolgáltatások, és az iskolai nyelvi támogatás bővítése. Nyelvtanfolyamokat kell kifejleszteni annak érdekében, hogy a menekültek jobb foglalkoztatási lehetőségekhez jussanak, biztosítva a társadalmi-gazdasági integrációjukat, ezáltal csökkentve a munkanélküliséget és a képzettségen aluli foglalkoztatás arányát.
6. Javítani kell a menekült gyermekek és fiatalok oktatáshoz való hozzáférést a nyelvi akadályok kezelésével, továbbá a magyar iskolákba való beiratkozási ráta növelésével, valamint a diákok mentális egészségének és jólétének támogatásával. Bővíteni kell a

célzott nyelvi programokat a magyar nyelvtudás hiányosságainak áthidalására, különösen a középiskolások körében, akik között magasabb a nem beiratkozottak aránya.

Előnyben kell részesíteni a befogadó oktatási környezet kialakítását, a diszkrimináció ellenes intézkedések megerősítésével és a kulturális integráció előmozdításával. Az oktatási programoknak elő kell segíteniük a fontosabb dokumentumok, iskolai tankönyvek és anyagok lefordítását. Magasabb figyelmet kell fordítani a menekült fiatalok felsőoktatásba való bejutására, és a középfokú oktatást követően a diákokat továbbra is kísérő áthidaló programokra.

7. Elő kell segíteni a munkaképes korú menekültek munkához jutását, a munkához jutás főbb akadályainak kezelésével, beleértve a nyelvi támogatást és oktatást, a munkavállalási tanácsadást, a pénzügyi vonzatú szerződések megkötésénél nyújtott jogi segítségnyújtást, valamint az adminisztratív kérdéseket. Ezen kívül alternatív gondozási lehetőségeket vagy rugalmas munkalehetőségeket kell kínálni az egyedülálló nőknek, valamint az idősebb családtagok, fogyatékossgal élők és krónikus betegségben szenvedő családtagok gondozói számára. A menekülteket el kell látni a megfelelő információkkal, valamint a panasztételi eljárásrendre és a munkaügyi jogszabályokra vonatkozó információkkal.
8. Annak elősegítésére, hogy az ukrán menekültek megfizethető lakhatási lehetőségekhez való hozzáférése javuljon, elengedhetetlen olyan célzott beavatkozások végrehajtása, amelyek a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok, köztük a gyermekes családok, az idősek és a fogyatékossgal élők sajátos akadályaival is foglalkoznak.

Ebbe beleértendő a bérleti költségek, a kaució, a lakhatási lehetőségek rendelkezésre állása a menekültek számára, illetve a tulajdonosok bérbeadástól való vonakodása is. Emellett nyelvi támogatás nyújtásával és a tanácsadással segíthetők a menekültek a lakhatási lehetőségek területén való hatékony eligazodásban.

9. A Magyarországon tartózkodó ukrán menekültek egészségügyi ellátáshoz való hozzáférése és ismereteik növelése érdekében elengedhetetlen olyan célzott figyelemfelkeltő kampányok indítása, amelyek mind a menekülteket, mind az egészségügyi szolgáltatókat tájékoztatják az ingyenes orvosi ellátáshoz való jogról, az ideiglenes védelmi státusszal rendelkezők jogosultságairól és a rendelkezésre álló szolgáltatásokról. Javítani szükséges a kommunikációs stratégián, beleértve a több nyelven (ukránul, oroszul és magyarul) való kommunikációt, köztük, segítve a meglévő információs hiányosságok áthidalását. A speciális orvosi szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférhetőség érdekében kezdeményezéseket kell tenni, és külön támogató csatornákat létrehozni, amelyek segítik a menekülteket az egészségügyi rendszerben való eligazodásban, kiemelten a fogyatékossgal élők és a krónikus betegségben szenvedők esetén. Az egészségügyi szervekkel egyeztetve fontolóra kell venni a jelenlegi rendszer általános egyszerűsítését, az egészségügyi rendszer részét képező adminisztratív követelmények megkönnyítése céljából, minimalizálva egy párhuzamos rendszer szükségességét a menekültek ellátásához.

Az ukrajnai helyzettel
kapcsolatos Regionális
Menekültügyi Reagálási
Terv

MAGYARORSZÁG

TÁRSADALMI-GAZDASÁGI FELMÉRÉS